

LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS MINISTERIJA (31.900.2763)

2017 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2018 m. kovo 5 d. Nr. 55–82

Vilnius

I. STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS

Konteksto (aplinkos) analizė

Lietuva siekia tolesnės ir gilesnės šalies energetikos sektoriaus integracijos į bendrąją Europos Sąjungos (toliau – ES) energetikos rinką ir ES energetines sistemas, tokiu būdu didinant energetinį savarankiškumą, saugumą bei konkurenciją. Tai itin svarbu atsižvelgiant į nepastovią geopolitinę situaciją regione¹, taip pat siekiant išnaudoti integracijos į Europos ir globalias energijos išteklių rinkas teikiamus Lietuvai įgyvendinant savo nacionalinius ir regioninius energetinės infrastruktūros projektus, pasiektas didelis proveržis diversifikuojant energijos išteklių tiekimo kelius ir šaltinius. 2015 m. Lietuvoje baigtos statyti elektros jungtys su Švedija („NordBalt“) ir Lenkija („LitPol Link“) bei jau veikiantis suskystintų gamtinių dujų (toliau – SGD) terminalas mažina viso regiono energetinę izoliaciją ir kartu didina jo saugumą.² Tačiau net ir turėdamas jungtis su kitomis sistemomis, Baltijos regionas išlieka bendroje su Nepriklausomų valstybių sandraugos (toliau – NVS) šalimis elektros sistemoje IPS/UPS.

Įgyvendinusi valstybei prioritetinius bei strateginę reikšmę Baltijos regionui turinčius projektus, Lietuva parodė esanti stipri bei gebanti sėkmingai įgyvendinti didelio masto projektus, kurie dėl savo poveikio ekonomikai ir energetiniam saugumui jau tapo pavyzdžiu visoje ES. Turėdama SGD terminalą Lietuva tapo pajėgi savarankiškai apsirūpinti gamtinėmis dujomis, dalyvauti tarptautinėse dujų rinkose bei kuria potencialą tapti regioniniu gamtinių dujų prekybos ir inovatyvaus SGD panaudojimo energetikos, pramonės, transporto bei laivybos sektoriuose kompetencijų centru. SGD terminalas sukūrė reikiamas prielaidas atsirasti konkurencingai dujų rinkai su galimybe dujų vartotojams rinktis priimtinausią dujų tiekimo šaltinį. SGD terminalo pajėgumų panaudojimas 2016 m. augo 3 kartus, lyginant su 2015 m., o 2017 m. per SGD terminalą buvo patiekta 45 proc. gamtinių dujų, suvartotų Lietuvoje.

„LitPol Link“ projektas itin svarbus integruojantis į ES energetikos rinką ir kontinentinės Europos elektros energetikos tinklų sinchroninę zoną³, o „NordBalt“ sudaro sąlygas bendrai funkcionuoti Baltijos ir Šiaurės šalių elektros energijos rinkai bei tapo pigesnės elektros alternatyva tiekimui iš Rytų kaimynių. Minėtieji svarbūs strateginiai projektai (SGD terminalas, „NordBalt“, „LitPol Link“), sukurta ir veikianti bendra Baltijos šalių elektros rinka, stipri ir moderni vadovų komanda, veiklos skaidrumas – „nulinė“ tolerancija korupcijai, į užsienio valstybes besiplečianti biokuro birža, spartesnė nei planuota atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) plėtra, suformuotas ir pradėtas vykdyti Vilniaus kogeneracinės elektrinės projektas – pasiekimai, kurie atnešė realią naudą vartotojams. Svarbu pažymėti, kad 2017 m., lyginant su 2016 m., vidutinė centralizuotai tiekiamos šilumos kaina sumažėjo 7,6 proc., o elektros kaina (pagal standartinį vienos laiko zonos tarifą buitiniams vartotojams) sumažėjo 7,4 proc. (1 grafikas).

Gamtinių dujų sektoriaus vystymo strategija orientuojama į gamtinių dujų sistemos saugumą, šios infrastruktūros efektyvesnę išnaudojimą, išlaikymo kaštų mažinimą ir racionalią esamos infrastruktūros plėtrą, įvertinant faktinius gamtinių dujų skirstymo ir perdavimo sistemos pajėgumų poreikius. Gamtinių dujų vartojimo mažėjimo kontekste, rekonstruojant ir modernizuojant esamas gamtinių dujų perdavimo ir

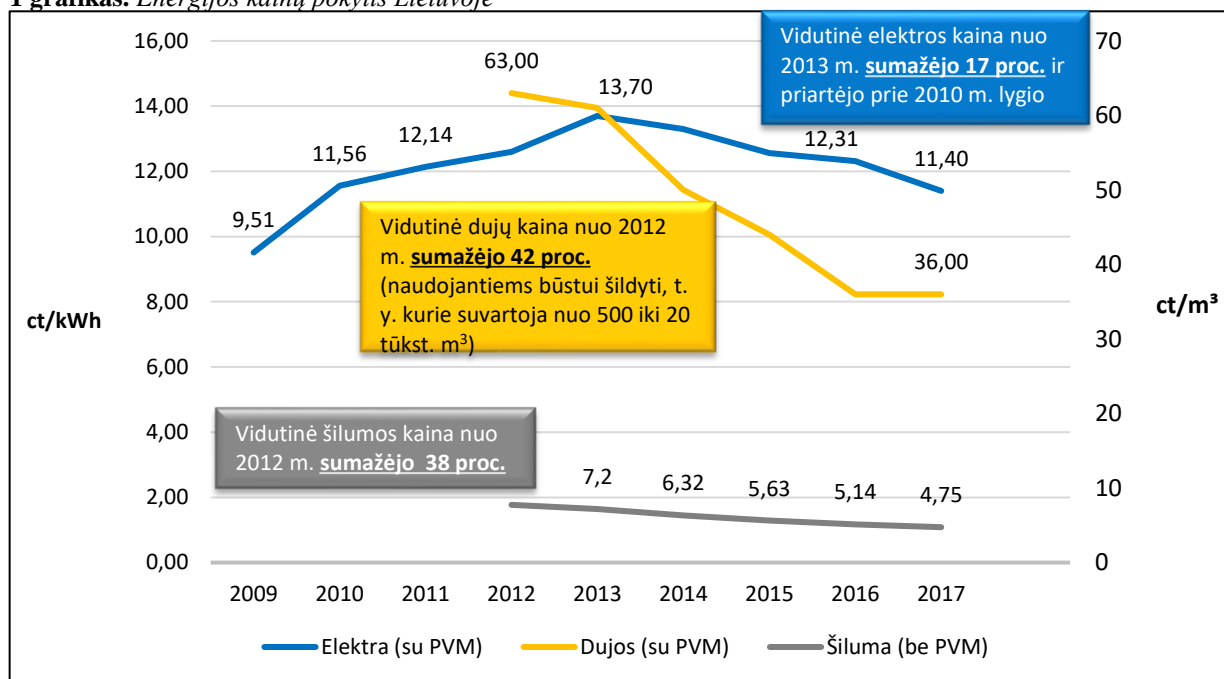
¹ 2017 m. Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas (šalt. Valstybės saugumo departamentas: <http://www.vsd.lt/Files/Documents/636265669440062500.pdf>).

² Lietuvos energetinis saugumas (šalt. http://www.lpk.lt/wp-content/uploads/2016/06/20160613_Lietuvos-energetinis-saugumas_Juozas-Augutis.pdf).

³ 2014 m. paskelbtoje Europos energetinio saugumo strategijoje ir Europos Sąjungos Komisijos komunikate dėl 10 procentų ES sujungiamumo tikslo („Siekiant elektros energijos tinklų jungiamųjų linijų pralaidumo 10 procentų tikslo rodiklio“) Baltijos šalių elektros sistemų sinchronizacija su kontinentinės Europos elektros tinklais įvardinta kaip kritiškai svarbus projektas, siekiant užbaigti Baltijos šalių elektros rinkos izoliaciją.

skirstymo sistemas, visais atvejais parenkama optimali, realius poreikius atitinkanti gamtinių dujų sistemos įranga, optimizuojant su šių sistemų išlaikymu susijusias sąnaudas. Didelis dėmesys skiriamas naujų gamtinių dujų vartotojų prijungimo sąlygų pagerinimui, trumpinant ir supaprastinant naujų vartotojų prijungimo procesus.

1 grafikas. Energijos kainų pokytis Lietuvoje

Šaltinis: Eurostat ir Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (VKEKK) duomenys

Kalbant apie grėsmes, pažymėtina, kad 2017 m. sausio mėn. Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintoje Nacionalinio saugumo strategijoje Astravo AE yra įvardinta kaip viena iš grėsmių nacionaliniam saugumui. Netoli sienos su Lietuva statoma Astravo AE tampa ekologinio, energetinio, karinio, sveikatos ir teritorijos saugumo problema, jeigu ji bus panaudota priešiškaai nusiteikusios šalies. 2017 m. balandžio 20 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Būtinųjų priemonių, skirtų apsaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliamų grėsmių įstatymą. Šiame įstatyme įtvirtinta, kad į Lietuvos rinką negali patekti elektra iš trečiųjų šalių, kuriose veikia tokios elektrinės, išskyrus, jei ji būtina šalies energetikos sistemos patikimumui, be to, Kruonio hidroakumuliacinė elektrinė negali būti naudojama tokių jėgainių elektros akumuliacijai.

Nuosekliai vykdomas 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų lėšų administravimo procesas: suplanuotos ir patvirtintos priemonės bei pradėtas priemonių įgyvendinimas. Iki 2017 m. pab. sudaryta sutarčių su projekto vykdytojais už 251 mln. eurų. Toliau vykdomi Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo darbai, kurių spartinimui, siekiant užtikrinti sklandų bei efektyvų lėšų panaudojimą, numatoma tęsti veiklos procesų optimizavimą, prisitaikant prie besikeičiančių sąlygų, tęsti įmonės organizacinės struktūros pertvarkymą.

Tęsimos ir kitos reikšmingos Lietuvos energetinį savarankiškumą stiprinsiančios iniciatyvos bei projektai. 2017 m. lapkričio 23 d. Europos Komisija patvirtino trečiąjį ES bendro intereso projektų sąrašą, į kurį įtraukti ir 6 svarbūs Lietuvos energetikos projektai (4 elektros ir 2 dujų). Rengiamos ir vykdomos priemonės, užtikrinančios darnią AEI naudojimo plėtrą. Išskirtinis dėmesys skiriamas energijos vartojimo efektyvumo didinimui, šilumos ūkio pertvarkai ir šiuos prioritetus įgyvendinančioms programoms, kurios sudarys sąlygas pagerinti energetinę situaciją šalies viduje, skatinti energetinio ūkio atnaujinimą, siekti nustatyti patikimus, kokybiškus, mažiausių sąnaudų reikalaujančius šilumos gamybos ir tiekimo būdus, taip sukuriant tiesioginę naudą Lietuvos vartotojams.

2018 m. turėtų tapti reikšmingais žvelgiant į naujas strategines energetikos sektoriaus plėtros kryptis, kurios įsigalios patvirtinus Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją (toliau – NENS). O esami pasiekimai energetikoje tik dar kartą parodo Lietuvą esant drąsia, iššūkių nebijančia ir gebančia juos spręsti šalimi, kuri savo darbais siekia veiksmingų ateities permąnų.

1 strateginis tikslas. Integruotis į Europos Sąjungos energetines sistemas bei skatinti darnią, konkurencingą ir efektyvią energetikos sektoriaus plėtrą

1 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir ataskaitinių metų Lietuvos Respublikos biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur.)			
		Patvirtintas planas	Patikslintas planas	Faktiškai panaudota	Panaudojimo dalis nuo patikslinto plano (proc.)*
01 01	Nacionalinės energetikos strategijos tikslus įgyvendinanti Energetikos ministerijos programa	83 065,0	85 368,2	31 898,6	37,4
<i>Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama</i>		78 044,0	78 044,0	24 771,7	31,7
01 87	Valstybės naftos produktų atsargų kaupimas ir tvarkymas	1 300,0	1 300,0	1 300,0	100
<i>Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama</i>		–	–	–	–

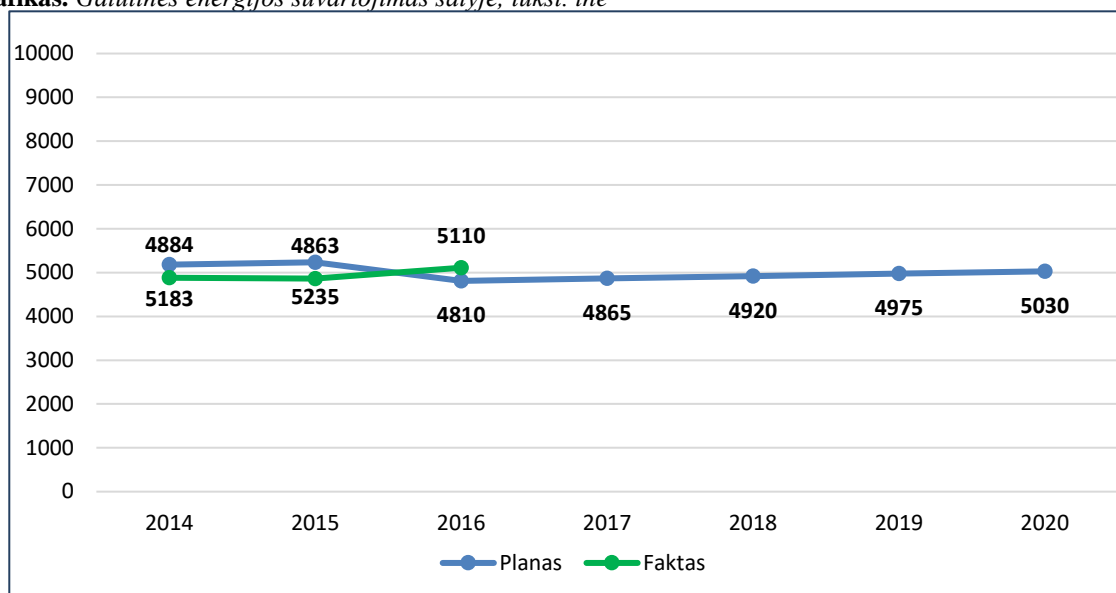
* Asignavimų panaudojimo procento nuokrypiai virš 10 proc. trumpai paaiškinami po lentele.

Asignavimų panaudojimo procento nuokrypis įgyvendinant Nacionalinės energetikos strategijos tikslus įgyvendinančią Energetikos ministerijos programą (panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 37,4 proc.):

1. **2014-2020 m. ES techninės paramos bendrojo finansavimo lėšos** (programos kodas 01 001, finansavimo šaltinio kodas 1.2.2.7.2.); panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 63,7 proc. Nepakankamo asignavimų panaudojimo priežastys: didžiąją dalį Veiksmų programos administravimo projekto sutaupytų lėšų sudaro lėšos, skirtos darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms bei mokymo paslaugoms ir komandiruotėms. Sutaupymai atsirado dėl neplanuotos darbuotojų kaitos bei nedarbingumo. Kitą dalį sutaupymų sudaro lėšos, kurios buvo skirtos informavimo ir komunikacijos apie Veiksmų programą projektui. Sutaupymai atsirado dėl užsitęsusio viešojo pirkimo proceso, todėl suplanuotais terminais nebuvo sudaryta paslaugų teikimo sutartis, ir numatytų lėšų panaudojimas yra mažesnis.
2. **ES ir kita tarptautinė finansinė parama** (panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 31,7 proc.).
 - 2.1. **2014–2020 m. ES struktūrinė parama** (programos kodas 01 001, finansavimo šaltinio kodas 1.3.2.7.1); panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 35,2 proc. Energetikos ministerija 2017 m. buvo suplanavusi išmokėti projektų vykdytojams 69,85 mln. eurų, o išmokėjo 24,59 mln. eurų. Nepakankamą asignavimų panaudojimą lėmė priežastys, susijusios su užtrukusiomis viešųjų pirkimų procedūromis, iškilusiu poreikiu keisti kai kurių naujų projektų finansavimo sąlygų aprašus ir juos derinti su atitinkamomis institucijomis; su užtrukusiu kai kuriems techniniams projektams reikalingų dokumentų gavimu, nepatvirtintais projektų atrankos kriterijais tam tikroms priemonėms, atskirais atvejais – su pareiškėjų netinkamu pasirengimu teikti paraiškas ir kt.
 - 2.2. **Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP) lėšos** (programos kodas 01 001, finansavimo šaltinio kodas 1.3.3.1.43); panaudota 0 proc. Asignavimų nepanaudojimą lėmė priežastys, susijusios su užsitęsusiais darbais atitinkamų projektų užsienio partnerių pusėje (dėl ko pasislinko projekto įgyvendinimo grafikas), atsiradus laikiniams trukdžiams pasiekti tam tikrus regioninius susitarimus ir kt.
 - 2.3. **2014-2020 m. ES techninė parama** (programos kodas 01 001, finansavimo šaltinio kodas 1.3.2.7.2); panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 63,0 proc. Nepakankamo asignavimų panaudojimo priežastys yra analogiškos nurodytoms 1 punkte (žr. aukščiau).

Efekto vertinimo kriterijus. Galutinės energijos suvartojimas šalyje, tūkst. tne⁴ (kodas E-01-01).

2 grafikas. Galutinės energijos suvartojimas šalyje, tūkst. tne

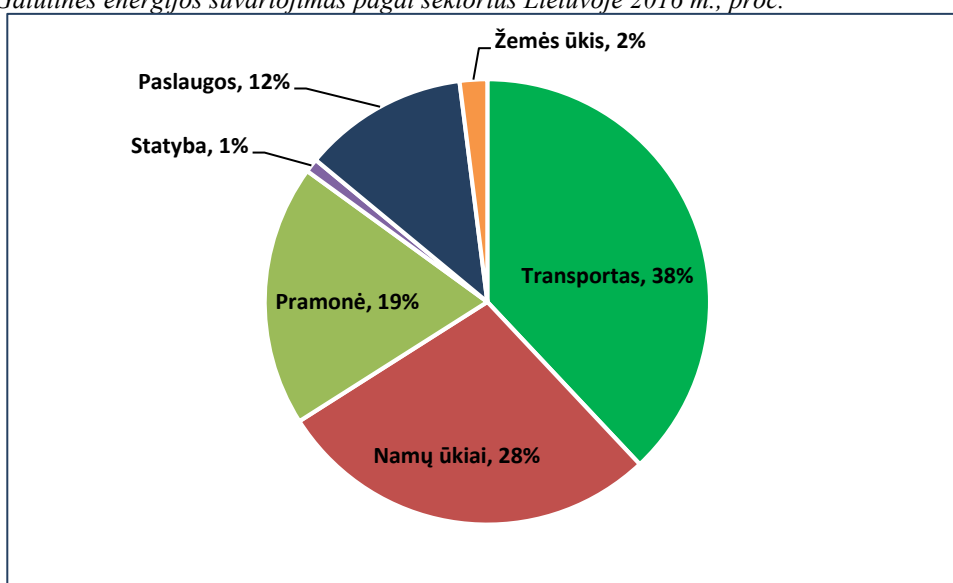
Metai	2014	2015	2016	2017*	2018	2019	2020
Planas	5183	5235	4810	4865	4920	4975	5030
Faktas	4884	4863	5110	–			

* – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

2016 m. galutinės energijos suvartojimas Lietuvoje, palyginus su 2015 m., išaugo 5 proc. nuo 4863 ktne iki 5110 ktne. Visuose sektoriuose stebimas galutinės energijos suvartojimo augimas, o didžiausias pokytis fiksuotas transporto (6,8 proc.) ir žemės ūkio (6,3 proc.) sektoriuose. Statistiką apie kuro ir energijos balansą Lietuvos statistikos departamentas už praėjusius metus pateikia einamųjų metų antroje pusėje, todėl 2017 m. kuro ir energijos balansas bus žinomas 2018 m. pabaigoje.

3 grafikas. Galutinės energijos suvartojimas pagal sektorius Lietuvoje 2016 m., proc.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

Energijos suvartojimas transporto sektoriuje augo dėl nuosekliai didėjančių krovinių ir keleivių vežimo srautų, augančios sektoriaus pridėtinės vertės bei efektyviai vykdomos valstybės institucijų politikos kovojant su kontrabandinėmis degalų (dizelino) pateikimu į šalies teritoriją iš trečiųjų valstybių.

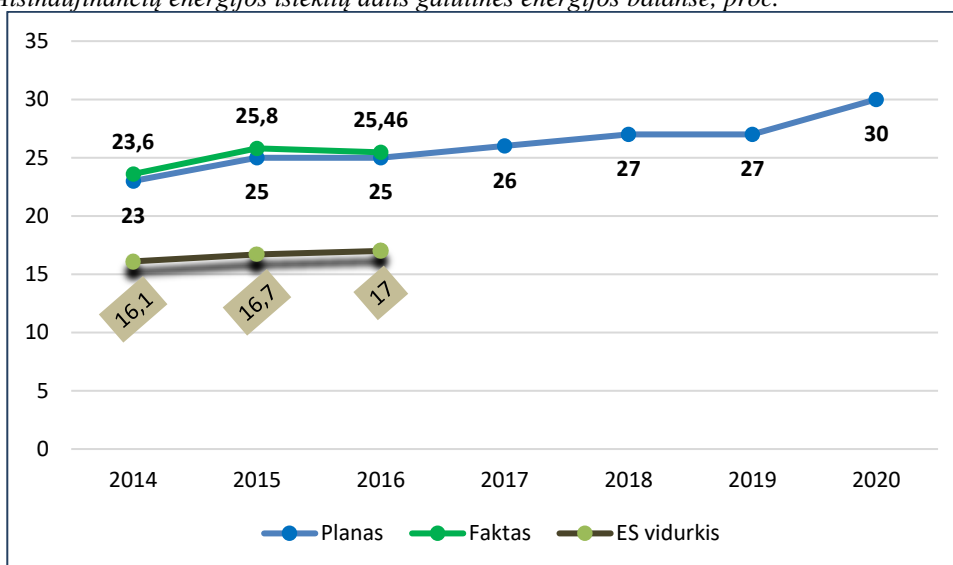
⁴ Sutr. - tona naftos ekvivalentu.

Didėjantis galutinės energijos suvartojimas pramonės, žemės ūkio ir paslaugų sektoriuose yra tiesiogiai susijęs su augančiu Lietuvos bendruoju vidaus produktu (toliau – BVP), kuris per 2015–2016 m. išaugo 3,6 proc. Reikšmingas Lietuvos BVP augimas stebimas paskutinius 6 metus, ir nuo 2010 m. iki 2016 m. jis išaugo 41,7 proc. nuo 27,2 mlrd. eurų iki 38,6 mlrd. eurų. Palyginimui galutinis energijos suvartojimas nuo 2010 m. išaugo 7,2 proc.

2017 m. vienas svarbiausių pasiekimų energijos efektyvumo didinimo srityje – pasirašyti susitarimai su elektros ir dujų skirstymo bendrove AB „Energijos skirstymo operatorius“ (ESO) dėl 1,6 TWh energijos sutaupymų, su elektros energijos perdavimo bendrove AB „Litgrid“, kuri įsipareigojo sutaupyti beveik 146,6 GWh (0,146 TWh), ir dujų perdavimo operatoriumi AB „Amber Grid“ – dėl 122,54 GWh (0,122 TWh) energijos sutaupymo pas galutinius vartotojus. Šie susitarimai – tik viena iš 2016 m. priimtame Energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatyme numatytų energijos taupymo priemonių. Iš viso iki 2020 m. Lietuva turi sutaupyti beveik 11,7 TWh energijos – tiek, kiek elektros energijos visoje šalyje sunaudojama per metus. Iki šiol sutaupyta beveik penktadalis siektino tikslo.

Efekto vertinimo kriterijus. Atsinaujinančių energijos išteklių dalis galutinės energijos balanse, proc. (kodas E-01-02).

4 grafikas. *Atsinaujinančių energijos išteklių dalis galutinės energijos balanse, proc.*

Metai	2014	2015	2016	2017*	2018	2019	2020
Planas	23	25	25	26	27	27	30
Faktas	23,6	25,8	25,46	–	–	–	–
ES vidurkis	16,1	16,7	17	–	–	–	–

* – ataskaitiniai metai

Šaltiniai: Eurostat ir Lietuvos statistikos departamento duomenys

Statistika dėl atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) dalies galutiniame energijos balanse už praėjusius metus Energetikos ministerijai pateikiama einamųjų metų antrojoje pusėje, todėl 2017 m. AEI dalis bus žinoma tik įpusėjus 2018 m. Visgi, atsižvelgiant į tai, kad 2017 m. pradėjo veikti **naujos vėjo elektrinės**, taip pat **augo elektros energiją gaminančių vartotojų skaičius** (kas lėmė, kad elektros energijos gamyba šalyje 2017 m., lyginant su 2016 m., padidėjo 21 proc.), tikėtina, kad faktinis 2017 m. rodiklis bus artimas siektinai rodiklio reikšmei.

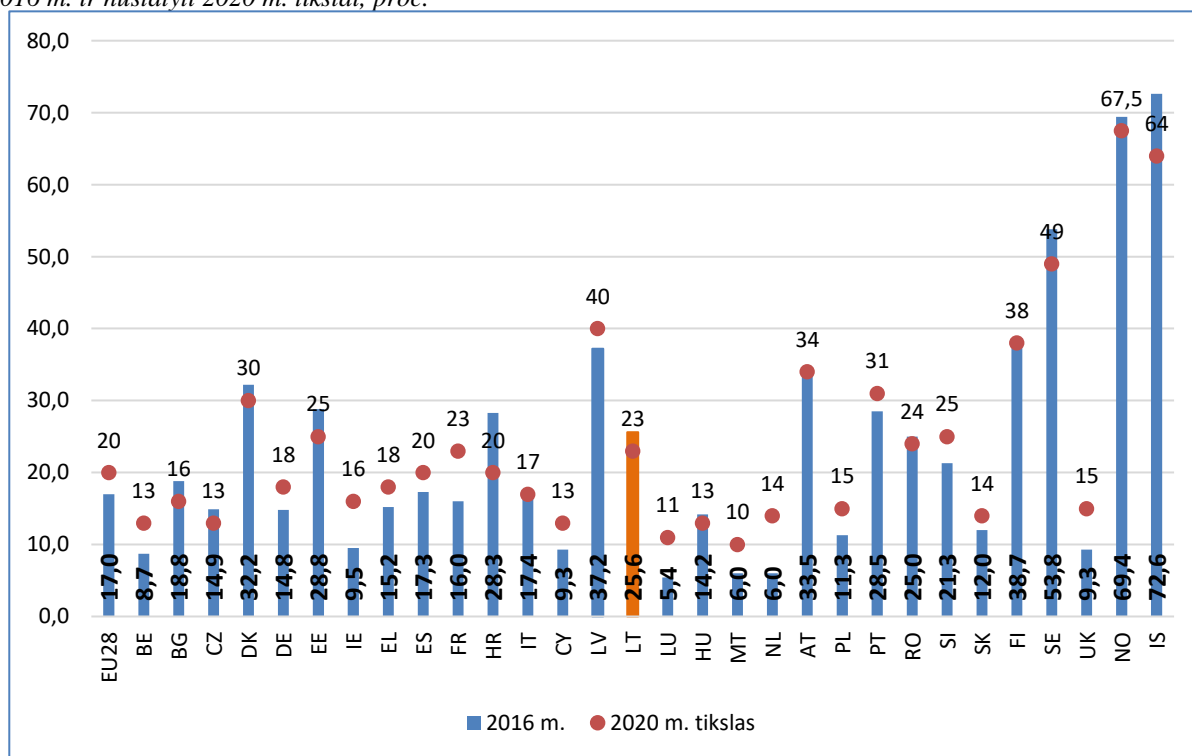
Efektyvus AEI naudojimas ir plėtra yra vienas iš esminių darnios Nacionalinės energetikos nepriklausomybės strategijos tikslų, kurių įgyvendinimas **mažina priklausomumą nuo iškastinio kuro importo, didina energijos tiekimo patikimumą ir mažina šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisiją į atmosferą. Šių išteklių naudojimas mažina energijos gamybos sąnaudas, gerina gyvenamosios aplinkos kokybę, sukuria darbo vietas, taip pat didina užimtumą regionuose ir mažina socialinę atskirtį.**

AEI plėtros ir energetinio efektyvumo didinimo Energetikos ministerija iš esmės siekia kurdama palankią teisinę ir reguliacinę aplinką plėsti AEI generavimo pajėgumus elektros ir šilumos sektoriuose bei taupyti ir efektyviau naudoti energiją. Pastaraisiais metais AEI srityje užsibrėžti strateginiai tikslai leido sparčiai plėtoti vietinės energijos gamybos pajėgumus ir vystyti atsinaujinančių išteklių energetiką Lietuvoje. Nuo 2007 m. AEI dalis šalies bendrajame galutiniame energijos suvartojime padidėjo 9,16 proc. punkto.

Žvelgiant į statistinius duomenis, jau nuo 2008 m. **AEI dalis bendrame galutiniame energijos suvartojime Lietuvoje tolygiai augo**. Pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti AEI energiją, Lietuva AEI dalį bendrame galutiniame šalies energijos suvartojime iki 2020 m. yra įsipareigojusi padidinti iki 23 proc., o AEI dalį, palyginti su transporto sektoriaus galutiniu energijos suvartojimu, visų rūšių transporte padidinti ne mažiau kaip iki 10 proc.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento paskelbtais duomenimis, **užsibrėžtą 23 proc. tikslą Lietuva pasiekė 2014 m.**, kai AEI dalis bendrame šalies energijos balanse viršijo penktadalį ir sudarė 23,6 proc. 2015 m. AEI dalis bendrame šalies energijos balanse nuosekliai didėjo ir pasiekė 25,8 proc., o 2016 m. – 25,46 proc. Mūsų šalis ir toliau siekia būti ambicinga AEI srityje ir vykdo nuosekliai AEI plėtrą. 5 grafike matyti ES 28 šalių AEI dalis bendrame galutiniame energijos suvartojime 2016 m. ir nustatyti tikslai 2020 m., proc.

5 grafikas. ES 28 šalių atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) dalis bendrame galutiniame energijos suvartojime 2016 m. ir nustatyti 2020 m. tikslai, proc.

Šaltinis: Eurostat duomenys

Lietuva, iki 2020 m. nacionaliniu lygiu užsibrėžusi pasiekti 30 proc. AEI dalį, juos plėtoja sparčiau nei prognozuota. **2017 m. spalio 26 d. energetikos ministras Žygimantas Vaičiūnas ir Liuksemburgo vicepremjeras Étienne Schneider pasirašė dvišalę sutartį dėl valstybių bendradarbiavimo mechanizmų atsinaujinančios energetikos srityje.** Tai pirmasis toks Europos Sąjungos šalių susitarimas.

ES teisinis reguliavimas yra numatęs galimybes valstybėms, kurios jau yra pasiekusios ES tikslus, bendradarbiauti su kitomis valstybėmis, turinčiomis mažesnę potencialą atsinaujinančioje energetikoje. Direktyvoje numatyti tokio bendradarbiavimo mechanizmai, kuriais pirmaujančios šalys gali perleisti dalį savo pasiekimų (vadinamieji statistiniai energijos perdavimai) AEI srityje kitoms valstybėms, kurioms dėl objektyvių priežasčių, pavyzdžiui, geografinės padėties ar ribotų gamtos resursų, pasiekti užsibrėžtų

nacionalinių tikslų iki 2020 m. nepavyks. Pasirašytoje Lietuvos ir Liuksemburgo bendradarbiavimo sutartyje numatoma, kad 2018–2020 m. laikotarpiu Lietuva perduos dalį AEI rodiklio perviršio Liuksemburgui. **Lietuvos gauta finansinė nauda sieks ne mažiau nei 10 mln. eurų. Ji bus investuojama į naujus atsinaujinančios energetikos projektus bei mokslinius tyrimus.** Tikimasi, kad šis dvišalis susitarimas taps gerosios praktikos pavyzdžiu ir kitoms ES valstybėms narėms.

2017 m. Energetikos ministerija parengė atnaujintos **Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos** (toliau – NENS) projektą – tai pagrindinis energetikos sektoriaus plėtros strateginio planavimo dokumentas, nustatantis Lietuvos energetikos sektoriaus viziją, jos įgyvendinimo principus, strategines kryptis, tikslus ir uždavinius. Jų pasiekimas bus detalizuojamas strategijos įgyvendinimo plane. Strategiją numatoma įgyvendinti šiomis keturiomis strateginėmis kryptimis: pirma, konkurencingumas, antra, patikimumas, trečia, įtakos klimato kaitai ir aplinkos oro taršai mažinimas, ketvirta, šalies verslo dalyvavimas siekiant energetikos pažangos. 2017 m. lapkričio 29 d. NENS projektui pritarė Lietuvos Respublikos Vyriausybė, o 2017 m. gruodžio 21 d. Lietuvos Respublikos Seime pritarė projekto pateikimui ir nutarta svarstyti Seimo pavasario sesijoje.

1 strateginiu tikslu – **Integruotis į Europos Sąjungos energetines sistemas bei skatinti darnią, konkurencingą ir efektyvią energetikos sektoriaus plėtrą** – sudaromos sąlygos įgyvendinti esmines NENS nuostatas, t. y. **energetinė nepriklausomybė, konkurencingumas ir darni plėtra**. 2004 m. tapusi ES nare Lietuva įsijungė į vieningą ES sistemą, tapdama bendros ES ekonominės rinkos dalimi, o tai sudarė sąlygas sparčiam Lietuvos ūkio ir kitų valstybinės svarbos sričių augimui. Tačiau energetiniame kontekste sąlygos beveik nepakito, kadangi sistemiškai ir infrastruktūriškai Lietuva liko susieta su Rusijos energetine sistema. 2009 m. gruodžio 31 d. galutinai sustabdžius Ignalinos atominės elektrinės 2-ąją bloką ligtolinė Lietuvos energetikos sektoriaus priklausomybė nuo vienintelio išorinio energijos išteklių tiekėjo dar labiau sustiprėjo.

Įvertinus tai, kad Lietuva neturėjo energetinių jungčių su ES kontinentine dalimi ir visos gamtinės dujos bei didžioji dalis elektros energijos buvo perkamos iš vienintelio monopolistinio tiekėjo, Lietuva pradėjo įgyvendinti regioninės svarbos infrastruktūros projektus, skirtus sujungti Lietuvos ir ES energetines sistemas. Todėl svarbu tęsti pradėtą veiklą, tinkamai išnaudoti įgyvendintų ir dar nebaigtų įgyvendinti strateginę reikšmę turinčių projektų potencialą – **integruotis į ES energetines sistemas bei skatinti darnią, konkurencingą ir efektyvią energetikos sektoriaus plėtrą**, taip galutinai atsiribojant nuo vienintelio (monopolinio) energijos išteklių tiekėjo: daugiau naudojant vietinių ir atsinaujinančių išteklių, didinant konkurencingus vietinius energijos generavimo pajėgumus bei diversifikuojant energijos išteklių, kurių negalima pakeisti vietiniais, importą.

Išvardintos veiklos pirmiausia realizuojamos vykdant sisteminę energetikos sektoriaus pertvarką ir įgyvendinant integracijai į ES energetines sistemas skirtus stambius strateginius infrastruktūrinius energetikos projektus, didinant efektyvumą visoje energijos gamybos, perdavimo ir vartojimo cikle bei didinant vietinių ir AEI dalį šalies energijos išteklių balanse.

Energetikos ministerija konkrečiais veiksmais prisideda prie Susitarimo dėl šalies pažangai būtinų reformų nuostatų įgyvendinimo. Siekdama viešojo sektoriaus efektyvumo didinimo ir viešųjų paslaugų kokybės gerinimo, Energetikos ministerija, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. gegužės 10 d. pasitarimo protokolą Nr. 18, šiuo metu vykdo **energetikos ministro valdymo srityje veikiančių valstybės įmonių reformą**. Siekiant optimizuoti įstaigų veiklą, vietoj **valstybės įmonės Lietuvos naftos produktų agentūra ir valstybės įmonės Energetikos agentūros**, planuojama įsteigti **vieną kompetencijų ir duomenų centrą – Lietuvos energetikos agentūrą** (toliau – Agentūra). Šiai Agentūrai atiteks ir dalis **valstybės įmonės Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros**, kuri po pertvarkos bus prijungta prie valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės, funkcijų.

Tikimasi sukurti lanksčią, efektyvią ir greitai prie besikeičiančios aplinkos prisitaikančią įstaigą, kuri atliks energetikos politikos įgyvendinimo stebėseną, užtikrins, kad valstybė tinkamai pasiruoštų energetikos skaitmenizavimo erai ir taps duomenų ir kompetencijų energetikos sektoriuje centru. Esamų energetikos sektoriaus valstybės valdomų įmonių pertvarka, konsoliduojant jų valdymą ir sujungiant panašaus pobūdžio funkcijas vykdančius juridinius asmenis leis užtikrinti efektyvesnę ir skaidresnę valstybės valdomų įmonių veikimą ir geresnę jų atskaitomybę valstybei ir visuomenei, išgryninti valstybės, kaip savininko, tikslus jų atžvilgiu, garantuos geresnę jų veiklos koordinavimą. Tai,

savo ruožtu, svariai prisidės prie viso energetikos sektoriaus funkcionavimo gerinimo, subalansuoto, nuoseklaus ir kompleksinio valstybės požiūrio į šio sektoriaus valdymą. Konsolidavus funkcijas vienoje įstaigoje, bus užtikrintas energetikos sektoriaus duomenų rinkimas, kaupimas ir analizė viename subjekte – viešojoje įstaigoje Lietuvos energetikos agentūroje. Didesnė duomenų integracija ir kokybiškesnis jų panaudojimas lems energetikos sektoriaus reglamentavimo efektyvumą valstybės mastu, didins energetikos politikos reglamentavimo efektyvumą, prisidės prie įrodymais grįstų sprendimų priėmimo ir geresnės reglamentavimo kokybės. Tikimasi, kad naujoji Agentūra pradės veiklą nuo 2018 m. rugsėjo mėn., o valstybės įmonė Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūra bus prijungta prie valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės iki 2018 m. gegužės mėn.

2 strateginis tikslas. Užtikrinti saugų ir efektyvų Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo procesą ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymą

2 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir ataskaitinių metų Lietuvos Respublikos biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur.)			
		Patvirtintas planas	Patikslintas planas	Faktiškai panaudota	Panaudojimo dalis nuo patikslinto plano (proc.)*
72 10	Ignalinos programos administravimas Lietuvoje	73 981,0	73 981,0	42 714,5	57,7
<i>Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama</i>		66 162,0	66 162,0	35 074,7	53,0

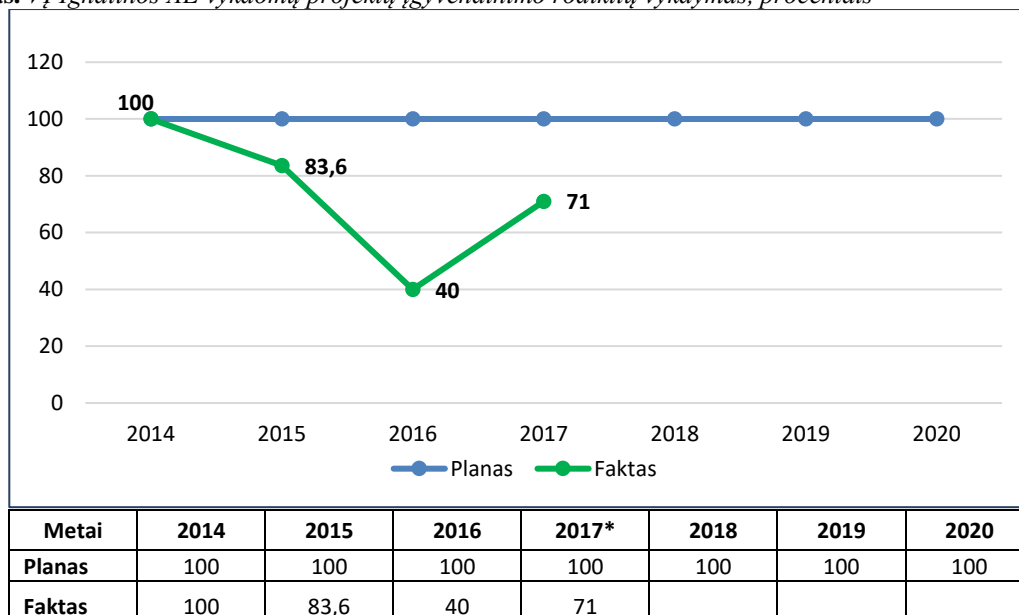
* Asignavimų panaudojimo procento nuokrypiai virš 10 proc. trumpai paaiškinami po lentele.

Asignavimų panaudojimo procento nuokrypis įgyvendinant Ignalinos programos administravimo Lietuvoje programą (panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 57,7 proc.):

- 1. Valstybės biudžeto lėšos, skirtos apmokėti bendrai finansuojamų iš ES fondų lėšų projektų netinkamam finansuoti iš ES fondų lėšų pirkimo ir (arba) importo PVM** (programos kodas 72 010, finansavimo šaltinio kodas 1.1.1.1.2.); panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 35,5 proc. Nepakankamo asignavimų panaudojimo priežastys susijusios su Visagino savivaldybės viešųjų pastatų energijos efektyvumo didinimo projekte VEE.04 (angl. Visaginas Energy Efficiency) užsitęsusių ginčų nagrinėjimu teismuose, taip pat ir užtrukusiu Ignalinos rajono savivaldybės gatvių apšvietimo modernizavimo projekto ISL.01 (angl. Ignalina Street Lighting) darbų pirkimo konkursu.
- 2. ES ir kita tarptautinė finansinė parama** (panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 53,0 proc.). 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. Ignalinos programos lėšos (programos kodas 72 010, finansavimo šaltinio kodas 1.3.3.1.13); panaudojimo dalis nuo patikslinto plano – 53,0 proc. Nepakankamo asignavimų panaudojimo priežastys susijusios su atitinkamų projektų užtrukusiomis pirkimo procedūromis bei prekių pristatymu pagal pirkimo–pardavimo sutartis, taip pat su mažesniu nei planuota kiekiu pasirašytų sutarčių (dėl užtrukusio pirkimų dokumentų derinimo pirkimai perkelti į 2018 m.) ir kt. 2017 m. nepanaudotos lėšos bus panaudotos vėlesniais laikotarpiais.

Efekto vertinimo kriterijus: VĮ Ignalinos AE vykdomų projektų įgyvendinimo rodiklių vykdymas, procentais (kodas E-02-01)

6 grafikas. VĮ Ignalinos AE vykdomų projektų įgyvendinimo rodiklių vykdymas, procentais

* – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos, VĮ IAE duomenys

2017 m. kovo 27 d. Energetikos ministro įsakymu Nr. 1-75 buvo patvirtintas **Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės (toliau – VĮ IAE) veiklos strategijos įgyvendinimo 2017 metų priemonių planas**, pagal kuriame nurodytų dalies rodiklių įgyvendinimą yra skaičiuojamas efekto vertinimo kriterijus „VĮ Ignalinos AE vykdomų projektų įgyvendinimo rodiklių vykdymas, procentais“. 2017 m. šio kriterijaus reikšmė pasiekta iš dalies, nes užsitęsė 1-ojo bloko reaktoriaus įrenginio R3 zonos išmontavimo ir dezaktyvavimo projektinės dokumentacijos parengimo projekto aprašo ir techninės specifikacijos derinimas su VšĮ Centreine projektų valdymo agentūra (toliau – CPVA). Pastarajai nepritarus paslaugų pirkimui pagal suplanuotas apimtis ir biudžetą, šie dokumentai yra atnaujinami pagal pakeistą darbų apimtį. Atnaujintus dokumentus planuojama suderinti su CPVA 2018 m. II ketv.

Galerijos 174V rekonstravimo darbai užtruko dėl Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos išaiškinimo, kad tai yra branduolinės energetikos objektas, todėl turėjo būti atlikta techninio projekto bendroji ekspertizė, kurios atlikimo paslaugos buvo nupirktos ir 2017 m. gruodžio mėn. užbaigtas techninio projekto atnaujinimas pagal ekspertizės pastabas. Galerijos 174V rekonstrukciją planuojama užbaigti 2019 m.

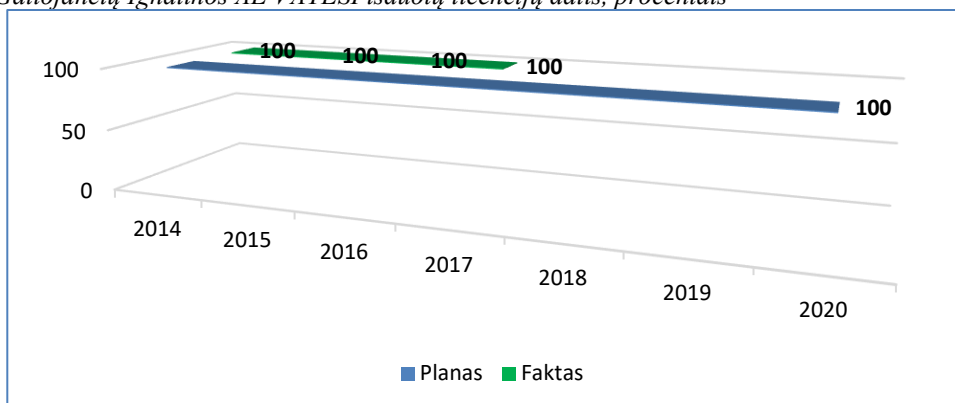
Vykdamas projektą Kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir saugojimo komplekso įrengimas (projektas B3/4), užtruko po šaltųjų (nenaudojant radioaktyviųjų medžiagų) bandymų pastebėtų trūkumų šalinimas ir, 2017 m. spalio mėn. Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijai (toliau – VATESI) išdavus komplekso eksploatavimo licenciją, pavėluotai buvo pradėti karštieji (naudojant radioaktyvias medžiagas) bandymai. Šiuos bandymus planuojama užbaigti 2018 m. II ketv., B2/3/4 projekto užbaigimo data lieka nepakitusi – 2018 m. lapkričio mėn.

Trumpaamžių labai mažo aktyvumo radioaktyviųjų atliekų atliekyno (projektas B19-2) statybos darbų rangovas vėluoja pateikti infrastruktūros statybos projektus, tačiau užtikrina, kad tai neįtakos bendros atliekyno statybos darbų atlikimo trukmės. Vykdamas projektą Mažo ir vidutinio aktyvumo trumpaamžių radioaktyviųjų atliekų paviršinis atliekynas (projektas B25-2), užtruko pirkimo dokumentų rengimas dėl Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų įstatymo pasikeitimo susijusio su pirkimo skaidymo privalomumu ir būtinu pagrindimo parengimu Viešųjų pirkimų tarnybai pagal pasirinktas pirkimų apimtis. Užtruko Bitumuotų atliekų saugyklos modernizavimo projekto pirkimo dokumentų derinimas su CPVA ir pirkimų konkursas paskelbtas 2017 m. gruodžio mėn., sutartį planuojama pasirašyti 2018 m. II ketv. Elektros energijos tiekimo Ignalinos atominės elektrinės vartotojams schemų optimizavimo projekte

parengtas projekto aprašas ir techninė specifikacija, tačiau derinama pozicija dėl bendrojo finansavimo ir darbų apimties paskirstymo tarp VĮ Ignalinos atominės elektrinės ir AB LITGRID rengiantis statyti 110/6 kV transformatorinę pastotę.

Efeko vertinimo kriterijus: Galiojančių Ignalinos AE VATESI išduotų licencijų dalis, procentais (kodas E-02-02)

7 grafikas. Galiojančių Ignalinos AE VATESI išduotų licencijų dalis, procentais

Metai	2014	2015	2016	2017*	2018	2019	2020
Planas	100	100	100	100	100	100	100
Faktas	100	100	100	100			

* – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys, VĮ IAE duomenys

2017 m. pabaigoje VĮ IAE turėjo VATESI išduotas licencijas šioms licencijuojamoms veikloms: Ignalinos atominės elektrinės pirmojo energijos bloko eksploatavimas, Ignalinos atominės elektrinės antrojo energijos bloko eksploatavimas, Ignalinos atominės elektrinės panaudoto branduolinio kuro sausojo tipo tarpinio saugojimo saugyklos eksploatavimas, Ignalinos atominės elektrinės sucementuotų skystųjų radiokatyviųjų atliekų saugyklos eksploatavimas, Ignalinos atominės elektrinės labai mažo aktyvumo radiokatyviųjų atliekų saugyklos (projektas B19-1) eksploatavimas, Ignalinos atominės elektrinės panaudoto branduolinio kuro saugyklos (projektas B1) eksploatavimas, Ignalinos atominės elektrinės labai mažo aktyvumo radioaktyviųjų atliekų atliekyno (projektas B19-2) statyba ir eksploatavimas, mažo ir vidutinio aktyvumo trumpaamžių radioaktyviųjų atliekų paviršinio atliekyno (projektas B25) statyba ir eksploatavimas (VATESI išduota 2017 m.), kietųjų radioaktyviųjų atliekų išėmimo ir pradinio apdorojimo įrenginio (B2 projektas) eksploatavimas (VATESI išduota 2017 m.), kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio ir radiokatyviųjų atliekų saugyklos (projekto B3/4) eksploatavimas (VATESI išduota 2017 m.).

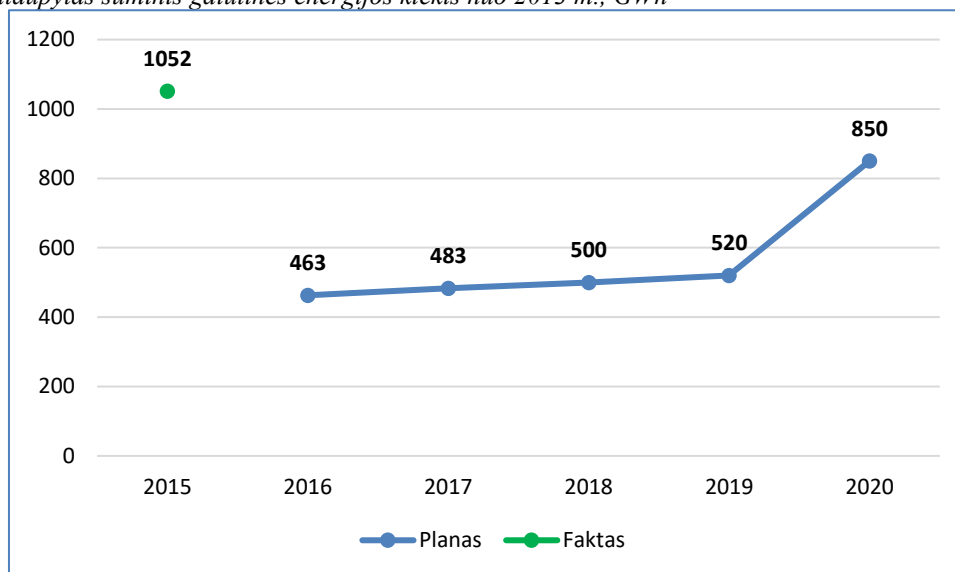
VATESI licencijos ir leidimai išduodami asmenims, turintiems pakankamus technologinius, finansinius, vadybos sistemas, žmogiškuosius, avarinės parengties, fizinės saugos, branduolinių medžiagų saugaus laikymo ir vežimo, jų apskaitos ir kontrolės, atitinkančios TATENA ir Euratomo garantijų įgyvendinimo nuostatas, pajėgumus, leidžiančius tinkamai vykdyti licencijuojamos ar leidimais reguliuojamos veiklos sąlygas ir užtikrinti branduolinę saugą. Galiojančios VĮ IAE licencijos veiklai su branduolinės energetikos objektais užtikrina tinkamą žmonių ir aplinkos apsaugą nuo žalingo jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio. 2017 metais VĮ IAE neįvyko nei vieno incidento, klasifikuojamo pagal tarptautinę branduolinių įvykių skalę kaip pirmo ir aukštesnio lygio, suminė personalinė apšvitosis dozė vienam darbuotojui neviršijo nustatytos 18 mSv ribos, radioaktyviųjų medžiagų išmetimai į orą ir vandenį buvo žymiai mažesni už leidžiamas normas.

Įgyvendinant 2 strateginį tikslą „Užtikrinti saugų ir efektyvų Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo procesą ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymą“, nuosekliai vykdomi VĮ IAE eksploatavimo nutraukimo darbai, kurių spartinimui, siekiant užtikrinti sklandų bei efektyvų lėšų panaudojimą, numatoma tęsti veiklos procesų optimizavimą, prisitaikant prie besikeičiančių sąlygų, tęsti įmonės organizacinės struktūros pertvarkymą.

II. VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

04–01. Kryptis – Inovatyvios ekonomikos ir išmaniosios energetikos plėtra

8 grafikas. Sutaupyta suminis galutinės energijos kiekis nuo 2013 m., GWh

Metai	2015	2016	2017*	2018	2019	2020
Planas		463	483	500	520	850
Faktas	1052	–				

*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

Didesnius suminius galutinės energijos sutaupymus lėmė spartesni nei planuota daugiabučių atnaujinimo tempai (2014 m. atnaujinti 123 daugiabučiai, 2015 m. – 574 daugiabučiai). Planuota, kad 2015 m. bus atnaujinta apie 300 daugiabučių. Informaciją apie 2016 m. pasiektus suminius galutinius energijos sutaupymus Energetikos ministerija, vadovaujantis Energijos efektyvumo direktyvos 2012/27/ES reikalavimais, Europos Komisijai pateiks iki 2018 m. balandžio 30 d. Šiuo metu renkama informacija iš atsakingų institucijų apie galutinius energijos sutaupymus.

2017 metais Energetikos ministerija su elektros ir dujų skirstymo bendrove AB „Energijos skirstymo operatorius“ bei valstybės valdomos energijos perdavimo ir mainų įmonių grupės UAB „EPSO-G“ bendrove pasirašė susitarimus dėl veiksmų ir priemonių, **padėsiančių šalies vartotojams iki 2020 m. pabaigos sutaupyti atitinkamai 1,6 TWh ir 0,27 TWh energijos (iš viso 1,87 TWh)**. Šie susitarimai – viena iš 2016 m. priimtame Energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatyme numatytų energijos taupymo priemonių. **Jais, neuždėdamos papildomos finansinės naštos vartotojams, energetikos įmonės prisiėmė atsakomybę ir įsipareigojo siekti reikšmingų energijos taupymų.**

Įgyvendinant Energijos efektyvumo didinimo įstatymo 8 straipsnio nuostatas, 2017 m. rugpjūčio 25 d. patvirtintas Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymas Nr. 1-221 „Dėl Energijos vartotojų švietimo ir konsultavimo susitarimų sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“, kuriuo buvo detalizuota energetikos įmonių įpareigojimai sudaryti susitarimus su Energetikos ministerija dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo apie energiją taupančias priemones ir sprendimus, kurie keičia vartotojų elgseną ir įpročius didinant energijos efektyvumą. Šią priemonę Energetikos ministerija įgyvendina Suomijos pavyzdžiu, kuris atskleidė, kad informacinėmis priemonėmis, t. y. vien tik didinant vartotojų sąmoningumą bei keičiant elgseną, gali būti pasiekti ženklūs energijos sutaupymai. Šiuo metu su įmonėmis jau pasirašyti ir kontroliuojami **52 energijos vartotojų švietimo ir konsultavimo susitarimai, dar 18 susitarimų planuojama pasirašyti pirmąjį 2018 m. ketvirtį.**

2017 m. liepos 27 d. patvirtintas Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymas Nr. 1-200 „Dėl 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 4 prioriteto „Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas“ 04.3.1-VIPA-V-101 priemonės „Valstybei nuosavybės teise priklausančių pastatų atnaujinimas“ projektų finansavimo sąlygų aprašo Nr. 1 patvirtinimo“, **kuriuo sukurtas valstybei nuosavybės teise priklausančių viešųjų pastatų atnaujinimo gražinamosios subsidijos būdu finansinis mechanizmas**. Pagal šią priemonę Energetikos ministerijai paskelbus kvietimą, iš viso gauti **24 projektiniai pasiūlymai**, kuriuos įvertinus 2018 m. iki II ketv. pab. ketinama sudaryti valstybės projektų sąrašą.

Sėkmingai įgyvendinama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. kovo 18 d. nutarimu Nr. 284 „Dėl Nacionalinės šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programos patvirtinimo“ patvirtinta **Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programa** (toliau – Programa), kurios tikslas – atsižvelgiant į šalies ir tarptautines aplinkosaugos, energetikos sektoriaus raidos tendencijas ir ekonomikos padėtį, įvertinti ir nustatyti Lietuvos Respublikos šilumos ūkio plėtros galimybes ir prioritetus, tikslus, uždavinius bei jų įgyvendinimo galimybes. Palyginti su 2013 m. šilumos kaina 2018 m. mažesnė apie 34 proc., tvarių, atsinaujinančių ir (ar) vietinių energijos išteklių dalis centralizuoto šilumos tiekimo sistemų kuro balanse sudaro apie 68,6 proc., iki 2018 m. atnaujinta 202,5 km šilumos energijos perdavimo tinklų (trasų), šilumos nuostoliai perdavimo tinkluose sumažėjo iki 15,3 proc., taip pat diversifikuota vietinių ir AEI gamyba.

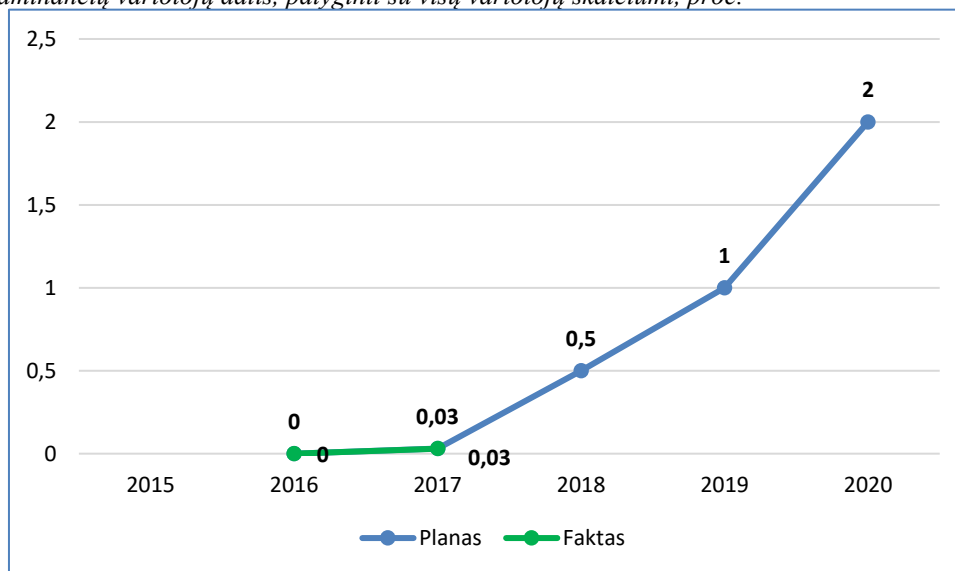
Vykdamas minėtos Programos nuostatas, **2017 m. pradėta statyti didelio efektyvumo Kauno kogeneracinė jėgainė**, kurios elektrinė galia sieks apie 24 MW, o šiluminė galia – apie 70 MW. Jėgainė pagamins apie **40 proc. Kauno miestui reikalingos šilumos**. Numatoma jėgainės eksploataciją pradėti 2019 m. rudenį, o komercinė veikla turėtų prasidėti 2020 m. viduryje.

2018 m. pradžioje pradėta statyti 229 MW Vilniaus kogeneracinė jėgainė, kuri sudarys galimybę apie **20 proc. sumažinti šilumos gamybos kainas** (lyginant su 2013 m. kaina) ir paskatins skaidrią, darnią bei socialiai atsakingą energetikos ūkio plėtrą. Planuojama, kad nauja kogeneracinė elektrinė pagamins iki **50 proc. Vilniaus miestui reikiamos šilumos**. Pradėjus veikti naujai biokurą ir atliekas kurui naudojančiai jėgainei, apie 20 proc. padidėtų vietinės elektros energijos gamyba iš vietinių ir atsinaujinančių energetikos išteklių. Planuojama, kad naujoji Vilniaus kogeneracinė jėgainė bus baigta statyti ir šilumą pradės tiekti jau 2019 m. šildymo sezono metu.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2017 m. spalio 25 d. nutarimu Nr. 874 pritarė Energetikos ministerijos parengtiems Šilumos ūkio ir Energijos išteklių rinkos įstatymų pakeitimams, kurie užtikrins dar skaidresnes šilumos gamybos bei supirkimo procedūras. Naujieji teisės aktų pakeitimai prisidės didinant konkurenciją šilumos gamybos srityje bei vystant energijos taupymo paslaugų rinką. Pakeitimais siekiama pakeisti esamą šilumos supirkimo iš nepriklausomų šilumos gamintojų sistemą. Dabartinė tvarka, kai šilumos tiekėjas turi išskirtinę teisę organizuoti šilumos supirkimą iš nepriklausomų šilumos gamintojų, kelia nemažai ginčų, todėl Energetikos ministerija siūlo šilumos supirkimo procedūras perkelti į elektroninę šilumos aukcionų sistemą, o jos administravimą perduoti nepriklausomam trečiajam asmeniui. Šis patobulinimas ne tik sumažins į šilumos kainą įtraukiamas šilumos aukcionų administravimo sąnaudas, bet ir užtikrins šios veiklos skaidrumą bei teisingą ir skaidrią šilumos gamybos kainą.

Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167, 4.2.10 darbo 5 punkte numatytą priemonę „Skatinamojo reguliavimo principų įdiegimas energetikos sektoriuje“, Energetikos ministerija kartu su suinteresuotomis institucijomis pradėjo rengti **šilumos ūkio įstatymo pakeitimo koncepciją, nustatančią skatinamojo kainodaros modelio taikymą šilumos ūkio sektoriaus dalyviams**.

9 grafikas. Gaminančių vartotojų dalis, palyginti su visų vartotojų skaičiumi, proc.

Metai	2015	2016	2017*	2018	2019	2020
Planas		0	0,03	0,5	1	2
Faktas		0	0,03			

*n – ataskaitiniai metai

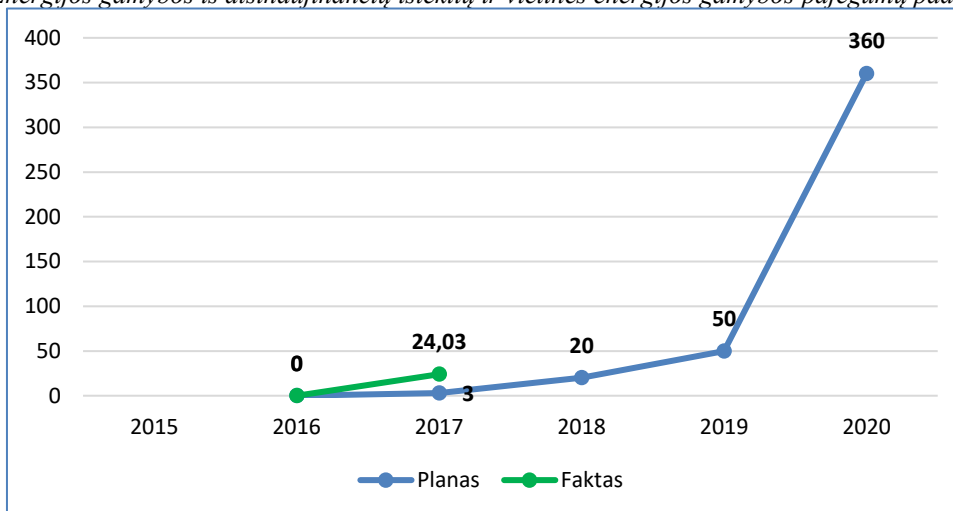
Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

2017 m. faktinis gaminančių vartotojų rodiklis atitinka siektiną rodiklio reikšmę. Siekiant nenukrypti nuo tikslų didinti gaminančių vartotojų skaičių, 2017 m. buvo pakeisti šie teisės aktai: Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymas, Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklės, Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarkos aprašas. Šie pakeisti teisės aktai **supaprastino leidimų išdavimo procesą gaminantiems vartotojams, kurių elektrinių įrengtoji galia iki 5 kW, taip pat praplėtė gaminančiais vartotojais galinčių tapti technologijų sąrašą, įtraukiant vėjo ir biomasės technologijas, ir asmenų sąrašą, numatant galimybę įmonėms tapti gaminančiais vartotojais bei iki 100 MW padidino gaminantiems vartotojams skirtą bendrą įrengtąją galią**. Svarbu pažymėti, kad padidinant gaminančių vartotojų bendrą įrengtąją galią, užtikrinama politinė kryptis investuotojams.

Pagrindinė problema, su kuria susiduriama didinant gaminančių vartotojų dalį, yra šios priemonės žinomumo didinimas. Siekiant spręsti šią problemą buvo atliekama vartotojų apklausa, siekiant išsiaiškinti, ar pakanka informacijos apie galimybes gaminti elektros energiją savo poreikiams bei koku būdu būtų patogiausia gauti šią informaciją. Taip pat informacija, kaip tapti gaminančiais vartotojais, skelbiama Energetikos ministerijos interneto svetainėje. Be to, 2017 m. buvo pradėti informacijos dėl gaminančių vartotojų viešinimo darbai – buvo tariamasi dėl straipsnių ciklo portale „Delfi“. Straipsniai jau pradėti publikuoti 2018 m. vasario mėn.

Svarstant galutinį NENS projektą bus sprendžiama dėl vietinės generacijos poreikio ir jo palaikymo formos. Rinkoje šiuo metu vyrauja įvairiomis priemonėmis skatinami AEI arba atsipirkę gamybos šaltiniai, kaip variantas matomas ilgalaikis naujų pajėgumų aukcionų organizavimas. Dar vienas kelias – skatinti smulkios paskirstytos generacijos plėtrą, kad kiekvienas vartotojas tuo pačiu galėtų tapti ir energijos gamintoju, taip asmeniškai prisidedamas prie importuojamos energijos pakeitimo iš vietinių išteklių pagaminta energija.

10 grafikas. Energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių ir vietinės energijos gamybos pajėgumų padidėjimas, MW

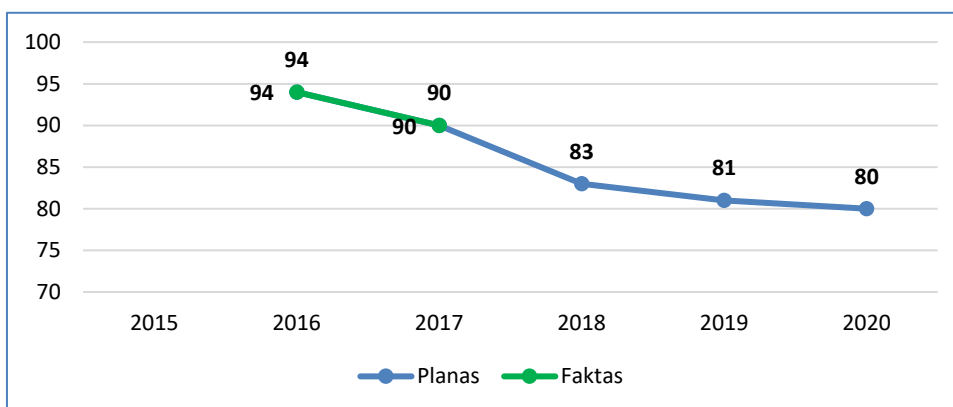

Metai	2015	2016	2017*	2018	2019	2020
Planas		0	3	20	50	360
Faktas		0	24,03			

*n – ataskaitiniai metai
 Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

2017 m. faktinė elektrinių įrengtoji galia padidėjo 24,03 MW ir net 8 kartais viršijo siektiną rodiklio reikšmę (3 MW). Šiam padidėjimui didžiausios įtakos turėjo vėjo elektrinių plėtra. Vėjo elektrinių įrengtoji galia padidėjo 18 MW. Taip pat ženkliai prisidėjo ir saulės elektrinių plėtra, įrengtąją galią padidinusi 5 MW, o didžiąją dalį sudarė gaminantys vartotojai (3,7 MW). Vėjo elektrinių plėtrai įtakos turėjo baigti įgyvendinti gamintojų, laimėjusių aukcionus dėl fiksuoto tarifo, projektai. Saulės elektrinių plėtrą skatino palankesnių sąlygų gaminantiems vartotojams sudarymas. **2017 m. padidėjusi elektrinių įrengtoji galia turi teigiamą įtaką bendram AEI tikslo siekimui, šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų mažinimui bei elektros energijos importo mažinimui.**

11 grafikas. Ignalinos programos lėšomis finansuojamo VĮ Ignalinos atominės elektrinės darbo užmokesčio fondo sumažinimas, palyginti su Galutinio Ignalinos atominės elektrinės eksploataavimo nutraukimo plano darbo užmokesčio fondu, proc.

Metai	2015	2016	2017*	2018	2019	2020
Planas		94	90	83	81	80
Faktas		94	90			

*n – ataskaitiniai metai
 Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

VĮ Ignalinos atominės elektrinės (toliau – VĮ IAE) valdyba, į kurios sudėtį įeina du Energetikos ministerijos atstovai, tvirtina organizacinės struktūros pakeitimus. Nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja VĮ IAE organizacinė struktūra, centralizuojant įmonėje vykdomas remonto funkcijas naujai įkurtoje remonto tarnyboje bei pertvarkant informacinių technologijų struktūrinį padalinį. Toks pakeitimas leidžia efektyviau planuoti ir organizuoti šias veiklas, racionaliau išnaudoti turimus žmogiškuosius ir materialinius išteklius,

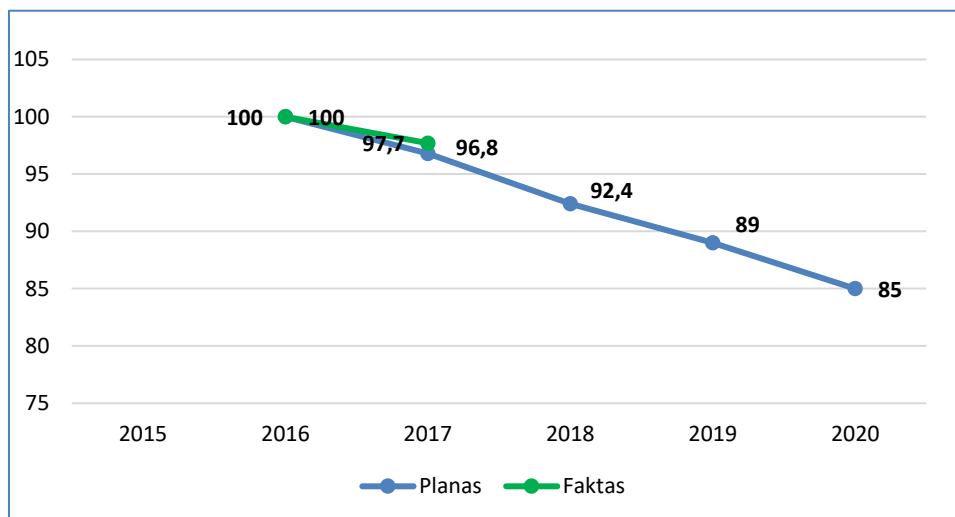
optimizuoti personalo skaičių, atsižvelgiant į faktinį apkrovimą. 2016 m. personalo poreikis šioms veikloms sumažėjo 101 darbuotoju: ankstesniais metais sumažinus personalo skaičių 73 darbuotojais, 2017 m. darbuotojų skaičius sumažintas 20 darbuotojų, 8 darbuotojai perkvalifikuoti darbui kitose pareigose.

2017 m. lapkričio mėn. įmonės valdyba patvirtino įmonės organizacinės struktūros pakeitimą, kuris įsigaliojo nuo 2018 m. sausio 1 d. Organizacinės struktūros pakeitimo tikslas – transporto ir ūkinės veiklos valdymo centralizavimas, komercinės veiklos perdavimas į Materialinių vertybių valdymo skyrių bei galutinis išmontavimo veiklos, remonto ir techninės priežiūros darbų centralizavimas. Įgyvendinant pakeitimą, personalo poreikis šioms veikloms sumažėjo 38 darbuotojais.

Įmonėje taikoma išmontavimo skyriaus darbuotojų trumpalaikio skatinimo schema, motyvuojanti siekti geresnių darbo rezultatų su mažesniu darbuotojų skaičiumi (2017 metinis planas – 334 darbuotojai, iki 2017 m. gruodžio 31 d. darbą vykdė 277 darbuotojai). Įgyvendinant „Daryti arba pirkti“ strategiją, VĮ IAE per 2017 m. iš 158 veiklos rūšių atrinko 45 veiklas tolesnei analizei (3 veiklų analizė atlikta 2016 m., 3 veiklos, susijusios su B1 ir B2/3/4 įrangos priežiūra ir remontu, atidėtos), iš jų 39 veikloms nustatyti rizikos lygiai ir pirkimo biudžetai, bus tęsiamas viešųjų pirkimų procesas sprendimui „Daryti arba pirkti“ priimti. Priėmus sprendimą pirkti paslaugas pagal VĮ IAE pastatų kontroliuojamos zonos patalpų dezaktyvavimo paslaugų sutartį, personalo poreikis sumažėjo 20 darbuotojų. Priėmus sprendimą pirkti paslaugas pagal 200 litrų talpos metalinių statinių gamybos paslaugas sutartį, personalo poreikis sumažėjo 10 darbuotojų.

VĮ IAE ilgalaikės veiklos strategijos įgyvendinimo kontrolei gerinti Energetikos ministerija 2017 m. pavedė VĮ IAE iki 2017 m. pabaigos parengti bei įdiegti subalansuotų rodiklių sistemą (toliau – SBS). Įmonės subalansuotų rodiklių gairės bei jų projektas buvo kelis kartus nagrinėtas Energetikos ministerijos specialistų, susitinkant su projekto rengėjais. Šiam projektui pastabas teikė ir VĮ IAE Audito ir rizikų komitetas, į kurio sudėtį įeina Energetikos ministerijos atstovas. Laukiama, kad SBS įdiegimas paveiks įmonės darbo užmokesčio sistemą – leis plačiau taikyti darbo užmokesčio kintamąją dalį, kurios išmokėjimas priklausys nuo darbuotojo pasiektų rezultatų. SBS sistemą įmonėje pradėdama taikyti nuo 2018 m. sausio 1 d.

12 grafikas. Ignalinos atominės elektrinės energijos išteklių (elektros ir šilumos) kiekio sunaudojimas, palyginti su 2016 m., proc.

Metai	2015	2016	2017*	2018	2019	2020
Planas		100	96,8	92,4	89	85
Faktas		100	97,7			

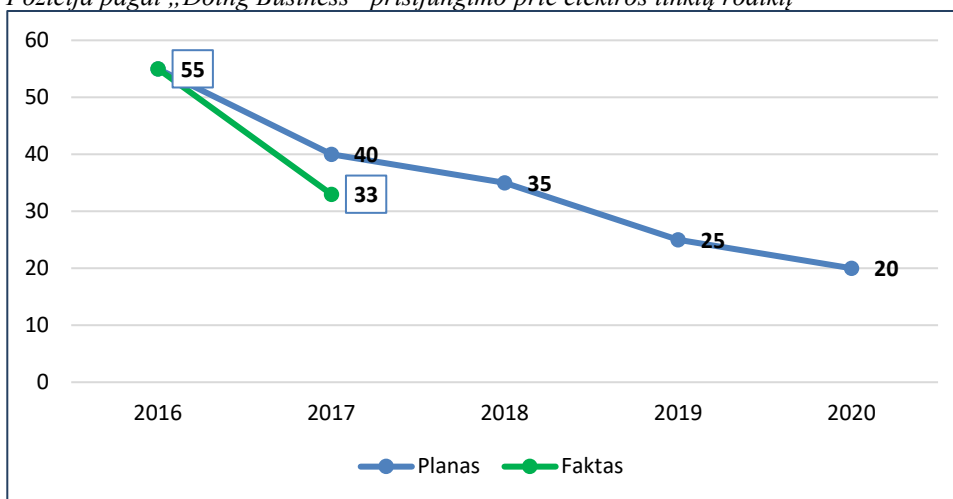
*n – ataskaitiniai metai
Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

Nuo 2017 m. sausio 1 d. įgyvendinant 2017 metų VĮ IAE energijos išteklių valdymo programą, atlikti VĮ IAE 1-ojo ir 2-ojo energijos blokų ir skystųjų radioaktyviųjų atliekų perdirbimo ir bitumavimo korpuso (pastatas 150), nuotekų kaupimo talpyklų (pastatai 151/154), cheminių reagentų sandėlio (pastatas 166) šildymo–vėdinimo sistemų darbo režimų pakeitimai ir, naudojant šiuolaikinę technologinę įrangą – automatinius reguliuojančius ventilius – sureguliuoti šilumos srautai ir pakeista sena oro turbokompresorinė (138 pastatas) į naują oro kompresorinę. 2017 m. VĮ IAE sunaudojo 76318 MWh elektros energijos ir

76941 MWh šilumos energijos arba 153259 MWh energijos išteklių, o tai yra 2,3 proc. mažiau nei 2016 m.

04–02. Kryptis – Verslo sąlygų ir investicinės aplinkos gerinimas, vartotojų teisių apsaugos stiprinimas

13 grafikas. Pozicija pagal „Doing Business“ prisijungimo prie elektros tinklų rodiklį

Metai	2016	2017*	2018	2019	2020
Planas	55	40	35	25	20
Faktas	55	33			

* – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Pasaulio banko (angl. The World Bank) duomenys

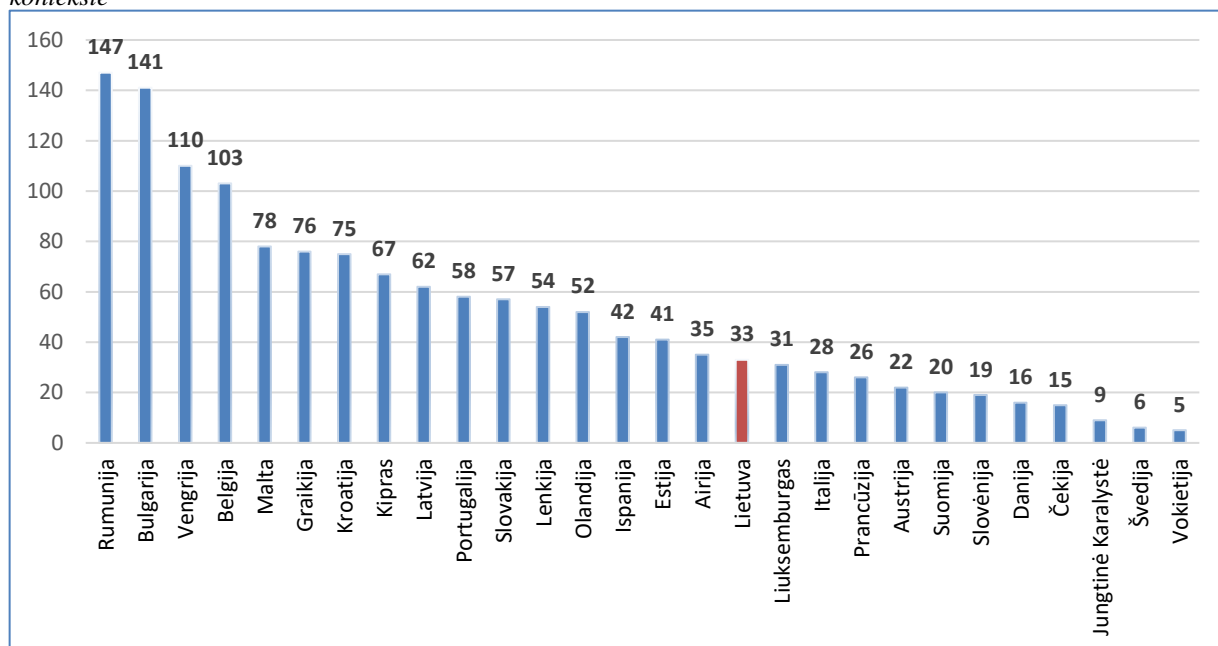
Lietuva pagal Pasaulio banko (angl. The World Bank) „Doing Business“ 2018 rodiklį „Prisijungimas prie elektros tinklų“ (nebutinių (verslo) vartotojų elektros energetikos įrenginių prijungimas prie veikiančių elektros energetikos objektų (AB „Energijos skirstymo operatorius“) **pakilo iš 55 į 33 vietą** (DB 2016 – 58 vieta). Pasaulio banko duomenimis, nebutinio vartotojo elektros įrenginių prijungimo procesas trunka 85 dienas, per kurį privaloma atlikti 5 procedūras. Rodiklio pagerėjimą lėmė sumažėjęs nuo 6 iki 5 procedūrų skaičius. Energetikos ministerijai pakeitus teisės aktus buvo sujungti ilgiausiai trunkantys prijungimo prie elektros tinklų etapai – projekto parengimas ir sutarties pasirašymas bei įvedimo darbų atlikimas. Tai leido **sutrumpinti prijungimo prie elektros tinklų terminus ir sumažinti kainą**.

Vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų procesas supaprastintas Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. rugpjūčio 28 d. įsakymu Nr. 1-227 ir 2017 m. lapkričio 2 d. įsakymu Nr. 1-276 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymo Nr. 1-127 „Dėl Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ nustačius, kad elektros skirstomųjų tinklų operatorius turi rengti nebutinio vartotojo elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų projektą bei nustačius, kad apskaitos prietaisai įrengiami baigiant tinklų operatoriaus rangos darbus, nelaukiant kol vartotojas gaus Valstybinės energetikos inspekcijos išduotą Elektros įrenginių techninės būklės patikrinimo pažymą. Taip pat įtvirtinta, kad nuo 2018 m. sausio 1 d. prijungimo paslaugos terminas sutrumpėja nuo **85 kalendorinių dienų iki 60 kalendorinių dienų**, kai elektros įrenginių įrengimo ir (ar) rekonstravimo darbų projektą ir sąmatą parengia operatorius (kai prijungimo paslaugos išlaidos (pagal projekte nurodytą sąmatinę vertę) neviršija 35 000 eurų be PVM).

Prijungimo prie elektros tinklų termino sutrumpėjimą lėmė ir Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 1-125 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. vasario 3 d. įsakymo Nr. 1-22 „Dėl Elektros įrenginių įrengimo bendrųjų taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – Taisyklės) Taisyklių papildymas nuostatomis dėl kilnojamųjų elektros energetikos objektų ir įrenginių projektavimo ir įrengimo. Taisyklėse nustatyta, kad kilnojamųjų elektros objektų ir įrenginių įrengimo projektą atsakingos institucijos ir asmenys **suderina per 5 darbo dienas** nuo

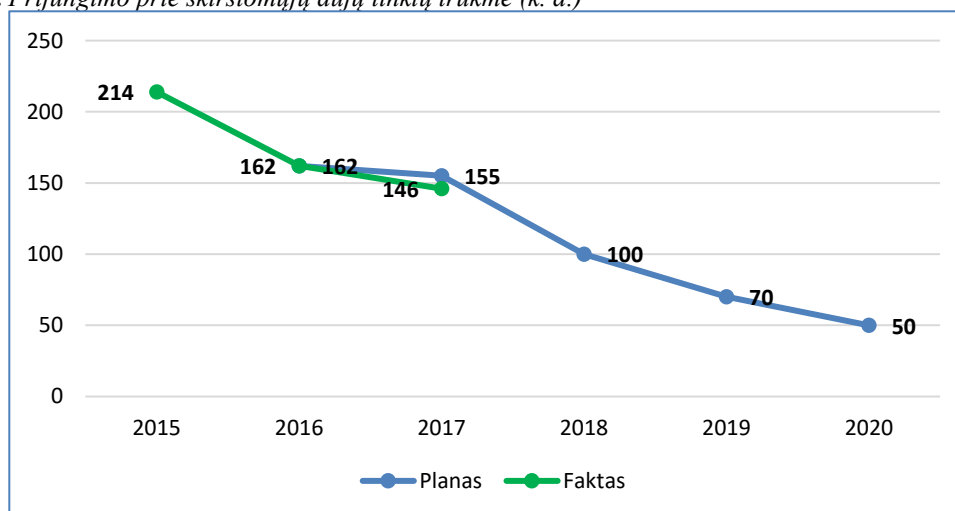
kilnojamųjų elektros objektų ir įrenginių įrengimo projekto pateikimo jiems momento. 14 grafike matyti Lietuvos pozicija ES 28 valstybių narių kontekste pagal prisijungimą prie elektros tinklų.

14 grafikas. Pasaulio banko „Doing Business“ reitingo duomenys: prisijungimas prie elektros tinklų. Lietuva ES 28 kontekste

Šaltinis: Pasaulio banko (angl. The World Bank) duomenys

15 grafikas. Prijungimo prie skirstomųjų dujų tinklų trukmė (k. d.)

Metai	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Planas	-	162	155	100	70	50
Faktas	214	162	146			

*n – ataskaitiniai metai

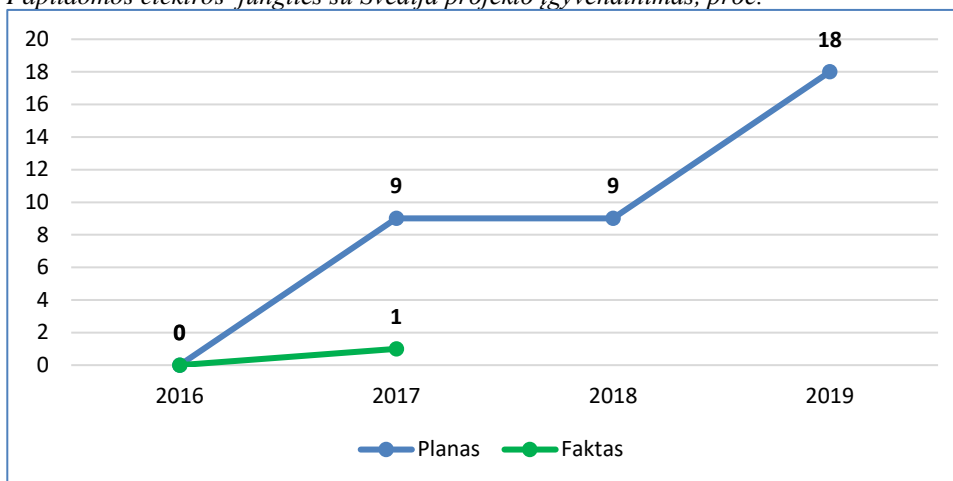
Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

2017 m. kovo–balandžio mėn. priimti Gamtinių dujų įstatymo pakeitimai ir įgyvendinamieji Energetikos ministerijos teisės aktai **leido sutrumpinti dujų įvedimo trukmę 68 dienomis** (arba daugiau nei 30 proc., lyginant su 2015 m. buvusia 214 dienų vidutine prijungimo trukme). Atnaujintame įstatyme įtvirtinta, jog mažo ir vidutinio slėgio dujotiekiai taps kilnojamaisiais daiktais. Tai leido reikšmingai sumažinti administracinę našą, nes įprastam dujų įvedimui tapo nereikalingi statybos leidimai, statybos komisijos sudarymas, ženkliai sutrumpėjo dokumentų derinimo procedūros. Supaprastintos procedūros užima mažiau laiko, todėl **dujas naujiems vartotojams įsivesti 2017 m. antroje pusėje užtruko beveik**

trečdaliu trumpiau – 2016 m. šis procesas trukdavo vidutiniškai 162 dienas, o nuo 2017 m. gegužės mėn. jis sutrumpėjo iki maždaug 107 dienų.

04–04. Kryptis – Infrastruktūros jungčių su ES plėtra

16 grafikas. Papildomos elektros jungties su Švedija projekto įgyvendinimas, proc.

Metai	2016	2017*	2018	2019	2020
Planas	0	9	9	18	27
Faktas	0	1			

*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

Lietuvos elektros perdavimo sistemos operatorius 2017 m. iniciavo papildomos elektros jungties su Švedija (NordBalt 2) bei su šiuo projektu susijusių vidaus perdavimo tinklų vystymo vertinimą ENTSO-E dešimties metų tinklo plėtros plano rengimo apimtyje. ENTSO-E 2018 m. sausio mėn. baigė visų Europos tarp sisteminių pjūvių vertinimą, tame tarpe ir NordBalt 2 projekto poreikio vertinimą Europos kontekste. ENTSO-E vertinimu, NordBalt 2 vystymas nėra tikslingas Europos kontekste, todėl nebuvo įtrauktas į ENTSO-E rengiamą 10 metų tinklų vystymo planą (TYNDP2018).

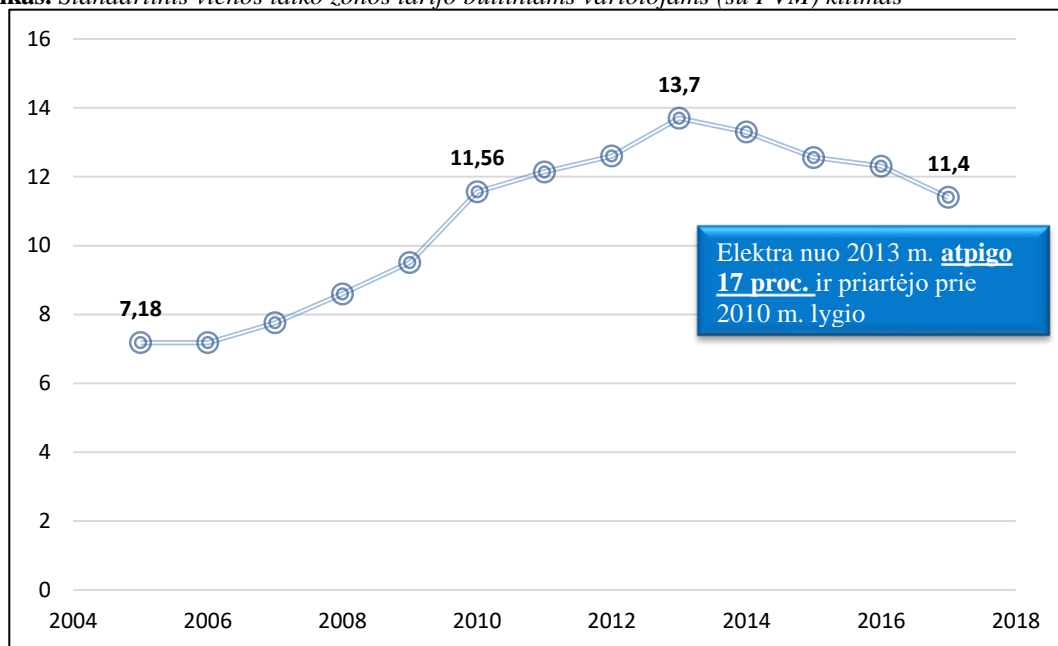
2017 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Strateginių projektų portfelį, kuriame vienu iš strateginių projektų yra įtrauktas NordBalt 2 tikslingumo vertinimas. Atitinkamai pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos gaires yra parengtas ir vykdomas NordBalt 2 tikslingumo vertinimo projekto veiksmų planas. 2018 m. vasario 13 d. Vyriausybės Strateginių projektų portfelio komisijos posėdyje buvo pristatyti papildomos jungties poreikio ENTSO-E 2018 TYNDP procese vertinimo rezultatai bei nuspręsta, kad turi būti atliekamas tolesnis vertinimas. Numatyta, kad LITGRID AB iki 2018 m. lapkričio mėn. turės atlikti papildomą elektros jungties su Švedija kaštų–naudų analizę. Atsižvelgiant į šio vertinimo rezultatus, bus rengiamas ir iki 2018 m. gruodžio 31 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės priimamas sprendimas dėl šios elektros jungties įgyvendinimo.

Kalbant apie tarpvalstybinių **elektros jungčių su Švedija („NordBalt“)** ir **Lenkija („LitPol Link“)** projektų reikšmę, svarbu pabrėžti, kad šiuo žingsniu **panaikinamas Baltijos valstybių, kaip „energetinės salos“ statusas**. 2015 m. gruodžio 14 d. „LitPol Link“ Lietuvos ir kaimyninių valstybių vadovai simboliškai įjungė tarptautines „LitPol Link“ ir „NordBalt“ elektros jungtis, tokiu būdu pirmą kartą istorijoje sujungdami Lietuvos ir Lenkijos, kartu ir likusių Baltijos valstybių bei kontinentinės Europos elektros energetikos sistemas.

„LitPol Link“ elektros jungtis – tai 500 MW galios elektros mainus užtikrinanti aukštos įtampos elektros linija, besitęsianti 163 kilometrus nuo Lenkijos miesto Elko (112 kilometrų Lenkijos teritorijoje) iki Alytaus miesto, Lietuvoje (51 kilometro dalis Lietuvoje). Ši jungtis yra vienas iš pagrindinių techninių elementų reikalingų, siekiant sinchronizuoti Baltijos valstybių elektros energijos perdavimo sistemas su kontinentinės Europos tinklais.

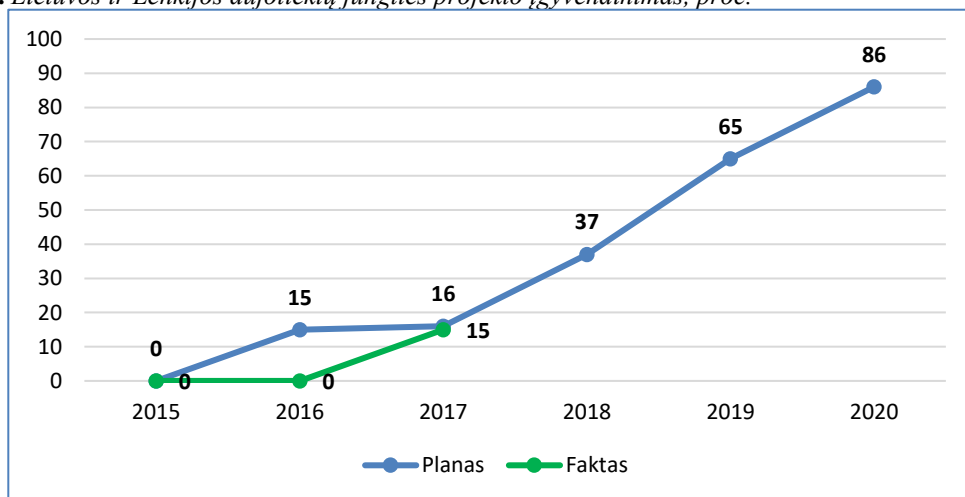
„NordBalt“ elektros jungties ilgis apie 450 kilometrų, galia – 700 MW. „NordBalt“ jungtį sudaro aukštos įtampos nuolatinės srovės povandeninis ir požeminis kabeliai bei keitiklių stotys Lietuvoje ir Švedijoje. „NordBalt“ jungtis – tai alternatyvus elektros importo ir eksporto kanalas, leidžiantis visapusiškai išnaudoti bendros „Nord Pool“ elektros rinkos teikiamas galimybes – importuoti pigesnę elektros energiją iš Skandinavijos šalių. Pradėjus veikti „LitPol Link“ ir „NordBalt“ jungtims, lyginant su 2015 m. pabaiga, **mažėjo elektros kaina Lietuvos rinkoje**. Baltijos valstybėse pradėjo formuotis bendra elektros kainos zona dėl sumažėjusių tarpusavio tarpusisteminį srautų (17 grafikas).

17 grafikas. Standartinis vienos laiko zonos tarifo buitiniams vartotojams (su PVM) kitimas

Šaltinis: Eurostat duomenys

18 grafikas. Lietuvos ir Lenkijos dujotiekių jungties projekto įgyvendinimas, proc.

Metai	2015	2016	2017*	2018	2019	2020
Planas	0	15	16	37	65	86
Faktas	0	0	15			

*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

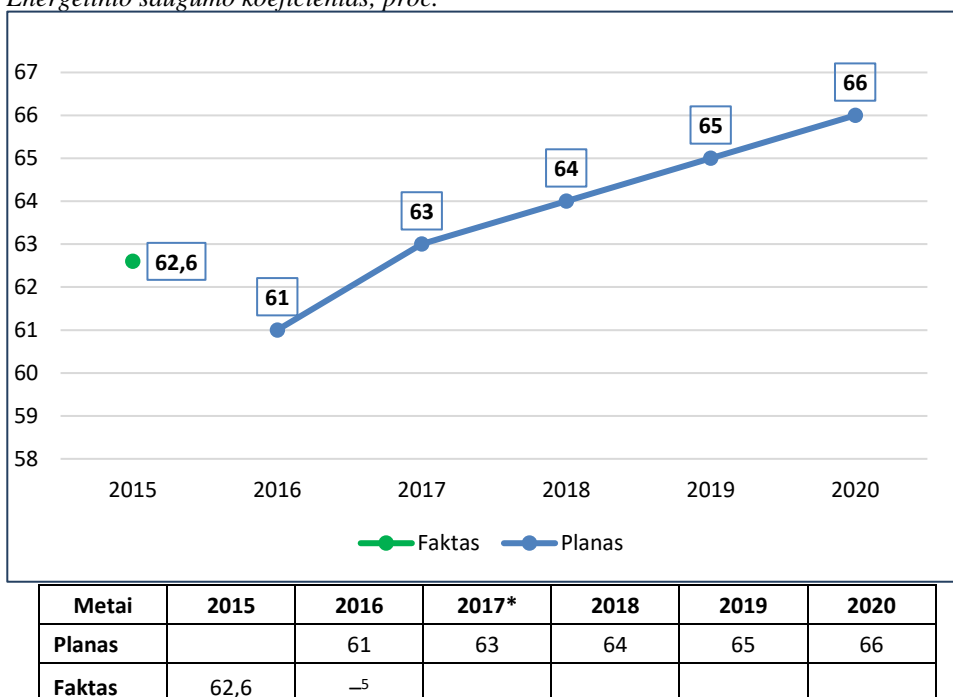
Reikšmingas Lietuvos energetinį savarankiškumą stiprinsiantis projektas dujų srityje – tai **Lenkijos–Lietuvos dujų jungties (GIPL) projektas**, kuris leis integruoti izoliuotas Baltijos šalių dujų rinkas į bendrą ES dujų rinką, diversifikuoti dujų tiekimo šaltinius ir maršrutus bei užtikrinti gamtinių dujų tiekimo saugumą ir patikimumą. Dėl istoriškai susiklosčiusių aplinkybių, Lietuva iki SGD terminalo veiklos pradžios (2014 m.) turėjo tik vieną dujų importo šaltinį. Dujotiekių jungties tarp Lenkijos ir

Lietuvos (GIPL) projektas vykdomas nuo 2011 m. Strategiškai svarbi ES dujų rinkos vientisumui Lenkijos ir Lietuvos dujotiekių jungties statyba yra inicijuota Lietuvos ir Lenkijos valstybių vadovų ir yra remiama Europos Komisijos.

Sprendimai dėl dujotiekių statybos pradžios Lietuvos pusėje (pvz., galutiniai investavimo sprendimai, tarptautiniai vamzdžių ir statybos darbų pirkimai) tiesiogiai priklauso nuo projekto eigos Lenkijos pusėje. Sprendimas keisti trasą Lenkijos pusėje nulėmė, kad Lietuvos pusėje atšauktos vamzdžių ir statybos montavimo darbų procedūros 2017 m. nebuvo atnaujintos. Dėl ilgiau nei planuota užsitęsusių diskusijų tarp Baltijos šalių ir Lenkijos perdavimo sistemos operatorių (PSO) 2017 m. IV ketv. planuotas PSO keturšalės ACER sprendimo dėl GIPL projekto tarpvalstybinio sąnaudų paskirstymo įgyvendinimo sutarties pasirašymo ir GIPL sujungimo sutarties sudarymo tarp Lietuvos ir Lenkijos PSO terminas atidėtas iki 2018 m. kovo mėn. pab. Atsižvelgiant į tai, GIPL projekto baigtumas Lietuvos pusėje 2017 m. išliko nepakitęs, lyginant su 2016 m., tačiau šis vėlavimas neturės įtakos 2021 m. pabaigoje nustatytam projekto įgyvendinimo terminui. Iš 18 grafiko matyti, kad 2017 m. Lietuvos ir Lenkijos dujotiekių jungties projekto įgyvendinimas (15 proc.) faktiškai nežymiai atsiliko nuo plano (16 proc.).

05–02. Kryptis – Kibernetinio ir energetinio saugumo stiprinimas

19 grafikas. Energetinio saugumo koeficientas, proc.

*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Lietuvos energetikos instituto Energetinio saugumo tyrimų centro duomenys

Energetinis saugumas – energetikos sektoriaus gebėjimas: pirma, tiekti energiją vartotojams normaliomis sąlygomis ir priimtinais kainomis, antra, pasipriešinti galimiems trikdžiams, kylantiems dėl technogeninių, gamtinių, ekonominių, sociopolitinių ir geopolitinių priežasčių. Tai yra naujas vertinimo kriterijus energetinio saugumo lygiui šalyje įvertinti. Energetinio saugumo koeficientą skaičiuoja Energetinio saugumo tyrimų centras, taikant Energetinio saugumo vertinimo modelį.⁶ 2017 m. planuota energetinio saugumo koeficiento reikšmė Lietuvai – 63; koeficientas apskaičiuotas 2015 m. – siekia 62,6.

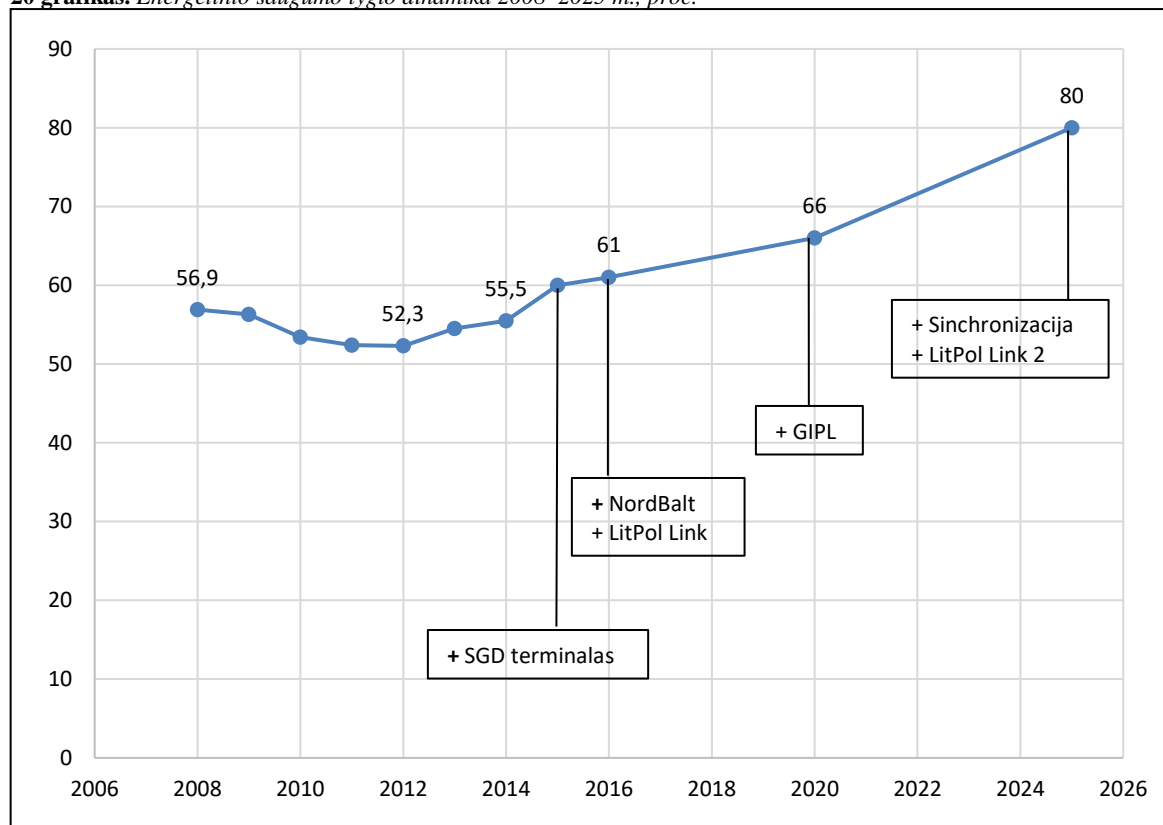
Prie Lietuvos energetinio saugumo stiprinimo ženkliai prisidėjo ES, skyrusi tiek politinę, tiek finansinę paramą strateginiams Lietuvos energetikos projektams (SGD terminalas, elektros jungtys „LitPol

⁵ 2016 m. duomenys bus skelbiami 2018 m. III ketv.

⁶ http://www.lpk.lt/wp-content/uploads/2016/06/20160613_Lietuvos-energetinis-saugumas_Juozas-Augutis.pdf

Link“ ir „NordBalt“). Vertinant Lietuvos energetinio saugumo lygį, remtasi Lietuvos energetikos instituto Energetinio saugumo tyrimų centro duomenimis (20 grafikas).⁷

20 grafikas. Energetinio saugumo lygio dinamika 2008–2025 m., proc.

Šaltinis: Lietuvos energetikos instituto Energetinio saugumo tyrimų centro duomenys

Vertinti Lietuvos energetinio saugumo lygį pradėta nuo 2007 m. Šie metai pasirinkti kaip baziniai, nes tuo metu Lietuvos energetikos sektoriuje nebuvo įgyvendinami didesni energetikos projektai. Nagrinėjant integruotąjį Lietuvos energetinio saugumo lygį analizuojamo laikotarpio pradžioje buvo stebimas lygio mažėjimas: nuo 56,9 proc. (2008 m.) iki 52,3 proc. (2012 m.). Nuo 2013 m. jau pastebimas energetinio saugumo lygio didėjimas, kuris 2014 m. siekė 55,5 proc. Šalies energetinio saugumo situaciją blogino veiksniai, susiję su gamtinių dujų tiekimo sistema, rinkų suvaržymais, priklausomybe nuo energijos išteklių importo iš vienos šalies tiekėjos ir neproporcingai didelėmis gyventojų išlaidomis energetinėms paslaugoms. Didžiausią įtaką energetinio saugumo lygio didėjimui turėjo mažėjantis gamtinių dujų ir didėjantis biokuro dedamosios svoris šalies kuro ir energijos balanse, mažėjantis energijos vartojimo intensyvumas. 2015–2016 m. SGD terminalas Lietuvos energetinio saugumo lygį vidutiniškai padidino apie 7 proc.

SGD terminalas suardė „Gazprom“ monopolį, tačiau elektros perdavimo tinklas tebėra sinchroniškai susietas su Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalių elektros energetikos sistemos (IPS/UPS) tinklu. Baltijos valstybės, siekdamos sustiprinti energetinį saugumą, privalo sujungti savo elektros tinklus, kad šie sinchroniškai veiktų su kontinentinės Europos tinklais bei įgyvendinti Lenkijos–Lietuvos dujų jungties (GIPL) projektą, kuris leis integruoti izoliuotas Baltijos šalių dujų rinkas į bendrą ES dujų rinką, diversifikuoti dujų tiekimo šaltinius ir maršrutus bei užtikrinti gamtinių dujų tiekimo saugumą ir patikimumą.

ES skiriamas didelis dėmesys energetiniam saugumui. ES 28 daugiau nei pusę energijos importuoja iš ES nepriklausančių šalių, ir ši dalis per pastarąjį dešimtmetį iš esmės didėjo (nors yra tam tikrų požymių, kad pastaraisiais metais priklausomybės rodiklis stabilizavosi). Didžioji energijos dalis į ES importuojama

⁷ Lietuvos energetinis saugumas (http://www.lpk.lt/wp-content/uploads/2016/06/20160613_Lietuvos-energetinis-saugumas_Juozas-Augutis.pdf).

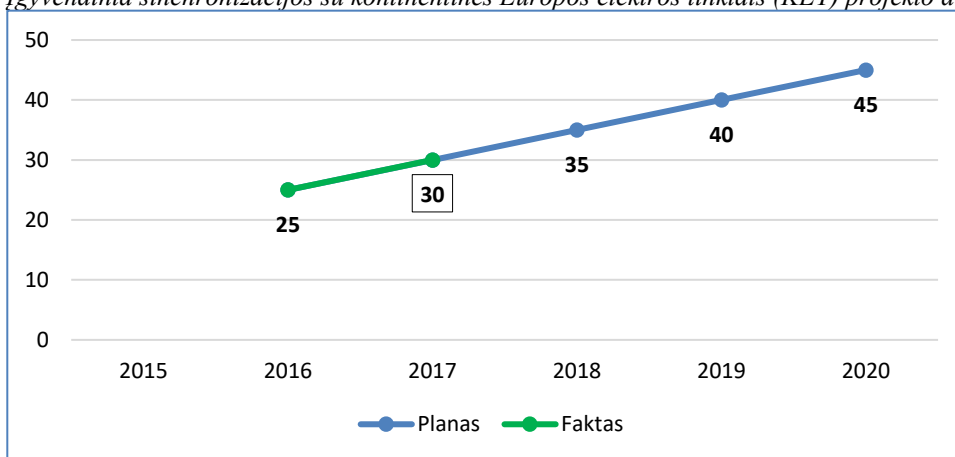
iš Rusijos, dėl kurios ginčų su tranzito šalimis pastaraisiais metais kilo energijos tiekimo sutrikimo pavojus. Dėl konflikto Ukrainoje susirūpinimas dėl energijos iš Rusijos tiekimo saugumo dar labiau išaugo. Naujos naftos ir dujų rinkų priemonės buvo skirtos užtikrinti, kad visos suinteresuotosios šalys imtųsi veiksmingų priemonių ir užkirstų kelią galimiems tiekimo sutrikimams bei švelnintų jų padarinius, taip pat nustatyti ES valstybių narių bendradarbiavimo tvarką, kuria būtų galima veiksmingai įveikti galimus didelius naftos ar dujų tiekimo sutrikimus. Be to, kad valstybės narės galėtų vieningai ir sparčiai veikti išskirtinėmis aplinkybėmis, nustatyta veiklos koordinavimo tvarka.

Iki 2025 m. tikimasi galutinai įgyvendinti pagrindinius strateginius infrastruktūrinius energetikos projektus (2014 m. gruodžio mėn. sėkmingai užbaigtas ir atidarytas SGD terminalas, o 2015 m. gruodžio mėn. užbaigtos Lietuvos elektros jungčių su Lenkija ir Švedija statybos, iki 2021 m. pabaigos tikimasi užbaigti Lietuvos–Lenkijos dujotiekio tiesimą bei iki 2025 m. užbaigti sinchroninį susijungimą su ENTSO-E kontinentinės Europos tinklais). Kiekybiškai įvertinti strateginių projektų įgyvendinimo efektą pamečiui yra sudėtinga, nes efektas strateginiam tikslui pasiekti išaiškės tik praėjus tam tikram laikui nuo jų įgyvendinimo. Be to, jų poveikis susijęs su energetinio saugumo didinimu.

Siekiant paspartinti ES vidaus rinkai sukurti būtinos energetikos infrastruktūros įgyvendinimą, 2013 m. sukurtas **pirmasis ES bendro intereso projektų sąrašas**, į kurį įtraukti ir svarbiausi Lietuvos projektai – „LitPol Link“, Baltijos valstybių elektros sistemos ir rinkos integracija (sinchronizacijos projektas), Kruonio HAE 5-ojo bloko plėtros projektas, Lietuvos–Lenkijos dujų jungtis, Latvijos–Lietuvos dujų jungties pralaidumo padidinimas, Klaipėda–Kiemėnai magistralinio dujotiekio pralaidumo padidinimas.

2017 m. lapkričio 23 d. Europos Komisija patvirtino **trečiąjį ES bendro intereso projektų sąrašą, į kurį įtraukti ir 6 svarbūs Lietuvos energetikos projektai (4 elektros ir 2 dujų)** – elektros energijos akumuliacinio pajėgų didinimas Kruonio hidroakumuliacinėje elektrinėje; vidinių elektros linijų, reikalingų integracijos su Europos tinklais teikiamoms galimybėms išnaudoti ir sinchronizacijai su kontinentinės Europos tinklais, Lietuvoje statybų projektai: nauja vidaus elektros perdavimo linija tarp pastočių Lietuvoje ir valstybės sienos su Lenkija (LitPol Link 2 LT dalis) ir nauja vidaus elektros perdavimo linija Vilnius–Neris; bendras projektas dėl Baltijos šalių energetikos sistemos integravimo ir sinchronizavimo su kontinentinės Europos tinklais; Latvijos–Lietuvos dujų jungties pajėgumų didinimo projektas bei vienas svarbiausių šiuo metu – Lenkijos–Lietuvos dujų jungties (GIPL) projektas, kuris leis integruoti izoliuotas Baltijos šalių dujų rinkas į bendrą ES dujų rinką bei diversifikuoti dujų tiekimo šaltinius ir maršrutus.

21 grafikas. Įgyvendinta sinchronizacijos su kontinentinės Europos elektros tinklais (KET) projekto dalis, proc.

Metai	2015	2016	2017*	2018	2019	2020
Planas		25	30	35	40	45
Faktas		25	30			

*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

Dėl istorinių aplinkybių Lietuvos elektros energetikos sistema sinchroniškai veikia Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalių elektros energetikos sistemoje (IPS/UPS), jungiančioje Baltarusijos, Rusijos, Estijos, Latvijos, Lietuvos ir kitų šalių sistemas. Pakankamas Lietuvos ir Baltijos šalių energetinio

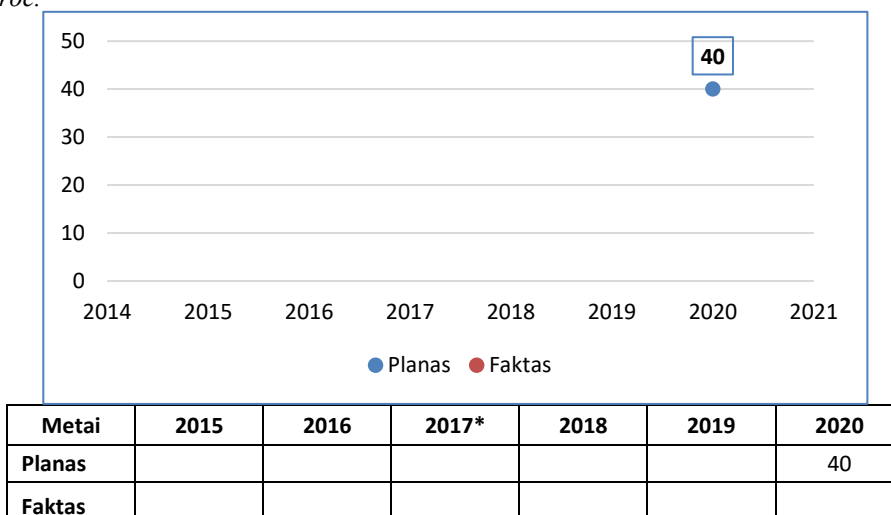
saugumo lygis ir visapusiška integracija į ES rinkas galės būti užtikrinta tik tada, kai mūsų elektros energetikos sistema bus desinchronizuota nuo IPS/UPS ir sujungta su kontinentinės Europos elektros tinklais darbu sinchroniniu režimu (toliau – sinchronizacija su KET).

Sinchronizacijos su KET Lietuva aktyviai siekia jau nuo 2007 m., tačiau tai yra ilgalaikis ir kompleksinis procesas, priklausantis ne tik nuo Lietuvos Respublikoje priimamų sprendimų. Vienas iš esminių klausimų yra būtinybė gauti Lenkijos politinį pritarimą šio projekto įgyvendinimui. Siekiant rasti bendrą sprendimą dėl tinkamiausio sinchronizacijos varianto 2015 m. sinchronizacijos projektas buvo įtrauktas į atnaujintą Baltijos energijos rinkų sujungimo planą (angl. Baltic Energy Market Interconnection Plan – BEMIP) ir įsteigta speciali Europos Komisijos vadovaujama BEMIP darbo grupė šiam klausimui nagrinėti. Jeigu bus pasiektas sėkmingas susitarimas tarp visų dalyvaujančių šalių dėl Baltijos šalių sinchronizacijos su KET ir pradėti konkretūs veiksmai, galima tikėtis, kad Baltijos šalių sinchronizacija su KET galėtų būti įgyvendinta apie 2025 m.

Buvo planuojama, kad 2017 m. bus pasiektas galutinis regioninis politinis susitarimas dėl sinchronizacijos krypties patvirtinimo BEMIP formatu (atsižvelgiant į Jungtinio tyrimų centro atliktos Baltijos šalių sinchronizacijos alternatyvų studijos rezultatus). 2017 m. balandžio 12 d. Briuselyje vyko BEMIP politinio lygmens darbo grupės (toliau – BEMIP HLG) susitikimas, kuriame sutarta dėl reikalingų tolesnių žingsnių sinchronizacijos su KET įgyvendinimui. Visus šiuos susitarimus planuota įtvirtinti supratimo memorandume (MoU), kurį turėjo pasirašyti Europos Komisijos ir dalyvaujančių šalių vadovai 2017 m. birželio mėn. vykusios Europos vadovų tarybos parašėse. Tačiau, valstybėms pradėjus derinti MoU tekstą, iškilo poreikis atlikti papildomas technines studijas dėl sinchronizacijos su KET įgyvendinimo.

Po papildomų dvišalių ir daugiašalių diskusijų su Lenkija, Latvija, Estija ir Europos Komisija, 2017 m. gruodžio 7 d. BEMIP HLG buvo galutinai sutarta dėl veiksmų plano, kurį įgyvendinus būtų sudarytos prielaidos politiniam sprendimui dėl sinchronizacijos. Buvo užtikrinta veiksmų plano kontrolė Europos Komisijos pastangomis. 2017 m. gruodžio 18 d. Briuselyje vykusios Energetikos tarybos parašėse Europos Komisijos atstovai ir Lietuvos, Latvijos, Estijos bei Lenkijos energetikos ministrai patvirtino, kad galutinis politinis sutarimas dėl sinchronizacijos su KET turėtų būti pasirašytas 2018 m. birželio mėn. Šiuo susitarimu turės būti numatyti ir bendri veiksmai dėl Baltijos šalių desinchronizacijos nuo IPS/UPS sistemos klausimų sprendimo. Šių sprendimų pagrindu rengiamos dvi papildomos techninės studijos – „Dinaminė“ ir „Dažnio palaikymo“, kurioms ruoštis buvo pradėta dar 2017 m., diskutuojant dėl galimų tolesnių veiksmų plano. Planuojama, kad šios studijos bus pabaigtos 2018 m. kovo mėn. Atsižvelgiant į tai, 2017 m. numatytas Sinchronizacijos su KET projekto įgyvendinimo rodiklis yra pasiektas (30 proc.), nepaisant to, kad dar nėra galutinio regioninio politinio sprendimo.

22 grafikas. Gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomos dedamosios prie gamtinių dujų perdavimo kainos sumažinimas, proc.

*n – ataskaitiniai metai

Šaltinis: Energetikos ministerijos duomenys

Tikslinga pažymėti, kad Lietuvai prioritetas SGD terminalo projektas įgyvendintas 2014 m. Tų pačių metų spalio 27 d. į Klaipėdos jūrų uostą, atvykęs iš Pietų Korėjoje esančios „Hyundai Heavy Industries Co., Ltd“ laivų statyklos, įplaukė laivas–saugykla „Independence“, o 2014 m. gruodžio 3 d. oficialiai atidarytas SGD terminalas, kuriame priimamos ir saugojamos suskystintos gamtinės dujos, jos dujinamos ir tiekiamos į magistralinio dujotiekio tinklą. 2015 m. sausio 1 d. SGD terminalas pradėjo komercinę veiklą, sudarant sąlygas Lietuvai bei kaimyninėms valstybėms apsirūpinti gamtinėmis dujomis per terminalą, taip pat, suteikdamas galimybes dujų rinkos dalyviams naudotis SGD perkrovos ir išdujinimo paslaugomis.

Turėdama SGD terminalą Lietuva tapo pajėgi savarankiškai apsirūpinti gamtinėmis dujomis, dalyvauti tarptautinėse dujų rinkose bei kuria potencialą tapti regioniniu gamtinių dujų prekybos ir inovatyvaus SGD panaudojimo energetikos, pramonės, transporto bei laivybos sektoriuose kompetencijų centru. SGD terminalas sukūrė reikiamas prielaidas atsirasti konkurencingai dujų rinkai su galimybe dujų vartotojams rinktis priimtinausią dujų tiekimo šaltinį. SGD terminalo pajėgumų panaudojimas 2016 m. augo 3 kartus lyginant su 2015 m., o 2017 m. per SGD terminalą buvo patiekta 45 proc. gamtinių dujų, suvartotų Lietuvoje.

Vyriausybės programos priemonių plane užsibrėžtas tikslas iki 2020 m. 40 proc. sumažinti gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomą dedamąją (t. y. Klaipėdos SGD terminalo išlaikymo metinius kaštus) (22 grafikas). Priimant sprendimą išpirkti ir refinansuoti įsipareigojimus pagal SGD laivo–saugyklos su dujinimo įrenginiu „Independence“ sutartį, metiniai Klaipėdos SGD terminalo eksploatavimo kaštai sumažės 40 proc.

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą 2018 m. numatyta priimti sprendimą dėl ekonomiškai naudingiausio ilgalaikio SGD importo į Lietuvą užtikrinimo modelio. Siekiant priimti tiek energetinio saugumo, tiek ekonominio pagrįstumo požiūriu optimalų sprendimą, Energetikos ministerijos pavedimu AB „Klaipėdos nafta“ organizuoto atviro tarptautinio konkurso būdu 2017 m. lapkričio mėn. atrinkti konsultantai („Poyry Management Consulting Ltd“, Didžioji Britanija) pradėjo vertinimą dėl ilgalaikio Lietuvos SGD tiekimo užtikrinimo poreikio po 2024 m. ir Lietuvai optimalaus SGD tiekimo modelio. Analizės metu bus atsakyta į šiuos klausimus: pirma, atsižvelgiant į ekonominę ir tiekimo saugumo reikšmę, ar Lietuvai reikia turėti SGD importo terminalą po 2024 m.? Jei vertinimu bus nustatyta, kad SGD terminalas reikalingas, išanalizavus ekonomiškai naudingiausias alternatyvas bei scenarijus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2018 m. priims sprendimą dėl Klaipėdos SGD infrastruktūros išlaikymo sąnaudų optimizavimo ir terminalo veiklos po 2024 m. užtikrinimo. Antra, studija turėtų atsakyti į klausimą, koks yra Lietuvos dujų rinkos dalyvių prieiga prie tarptautinių SGD rinkų užtikrinantis ekonomiškai optimalus sprendimas.

2017 m. buvo pasiekti ir kiti reikšmingi rezultatai gamtinių dujų sektoriuje:

- **55 dienomis sutrumpintas naujų vartotojų prijungimas prie gamtinių dujų tinklų.** Supaprastintos procedūros užima mažiau laiko, todėl dujas naujiems vartotojams įsivesti 2017 m. antroje pusėje užtruko beveik trečdaliu trumpiau – 2016 m. šis procesas trukdavo vidutiniškai 162 dienas, o nuo 2017 metų gegužės jis sutrumpėjo iki maždaug 107 dienų.

- 2017 m. spalio 27 d. **AB „Klaipėdos nafta“ atidaryta mažos apimties antžeminė SGD paskirstymo stotis.** Iki metų pabaigos buvo numatyta tęsti stoties bandomąją eksploataciją ir paleidimo–derinimo darbus, o vėliau prasidės nuolatinė veikla. SGD paskirstymo stotis skirta aprūpinti SGD Baltijos jūros regiono rinką ir skatinti švaraus kuro vartojimą laivyboje bei sunkiajame transporte.

- 2017 m. spalio 24 d. **Druskininkuose pradėjo veikti nauja SGD stotelė,** užtikrinsianti miestui alternatyvų dujų šaltinį. Pirmoji Lietuvoje tokia stotelė padidins gamtinių dujų tiekimo patikimumą ir saugumą Druskininkų miestui, kuriame dujų tinklas nėra sujungtas su Lietuvos gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo sistema. Ši stotelė veiks laikinai iki kitų metų, kai bus pastatyta nuolatinė. Druskininkai iki šiol buvo energetinė sala, priklausanti nuo vienintelio gamtinių dujų šaltinio – per Baltarusiją tiekiamų rusiškų dujų, dėl to druskininkiečiai už dujas mokėjo gerokai daugiau nei kitų miestų gyventojai. Lietuvos Respublikos Seimui priėmus įstatymo pataisas, bus

sudarytos galimybės dujų tiekėjams pasiūlyti Druskininkų buitiniams vartotojams tokius pačius dujų tarifus, kaip ir visoje Lietuvoje.

- 2017 m. birželio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės posėdyje pritarta energetikos įstatymų pakeitimams, kuriais **numatoma supaprastinti leidimų išdavimo tvarką gamtinių dujų tiekėjams. Taip pat siūloma supaprastinti ir nepriklausomų elektros energijos tiekėjų licencijavimą. Šiais teisės aktų pakeitimais taip pat bus reglamentuojama mažos apimtys SGD stotelių išdujinimo veikla.**

Energetikos ministerijos parengti teisės aktai numato, kad naujiems gamtinių dujų ar elektros tiekėjams neberekės gauti išankstinio leidimo. Priėmus įstatymų pakeitimus, nauji tiekėjai, pateikę Valstybinei kainų ir energetikos kontrolės komisijai visus reikalingus dokumentus, jau kitą dieną galės pradėti gamtinių dujų tiekimo ar nepriklausomo elektros energijos tiekimo veiklas. Tokios veiklos šiuo metu, išskyrus prekybą gamtinių dujų biržoje, reguliuojamos leidimais – šis procesas vidutiniškai užtrunka kelias savaites.

Siūlomi teisės aktai palengvins regioninės gamtinių dujų rinkos įgyvendinimą – Latvija ir Estija taip pat yra įsipareigojusios supaprastinti gamtinių dujų tiekimo licencijavimo procesus. Šiomet visos trys Baltijos valstybės yra atvėrusios savo gamtinių dujų rinkas, todėl šie pakeitimai skatins tarptautinę dujų prekybą ir padės efektyviau išnaudoti kiekvienos valstybės dujų infrastruktūrą.

- 2017 m. lapkričio 8 d. **įsteigta SGD platforma tarp šešių partnerių, mokslo ir verslo įstaigų, kuria norima stiprinti ir plėtoti SGD rinką ir su ja susijusias veiklas Lietuvoje.**

SGD platformos partneriai, AB „Klaipėdos nafta“, UAB „Litgas“, AB „Amber Grid“, UAB „Lietuvos dujų tiekimas“, Klaipėdos universitetas ir Lietuvos SGD klasteris, vadovaudamiesi 2016 m. birželio 28 d. pasirašytu ketinimų protokolu su Nyderlandų Karalystės Nacionaline SGD platforma dėl bendradarbiavimo, įsteigė SGD platformą Lietuvoje. Ši platforma įsteigta įvertinus Nyderlandų Karalystės Nacionalinės SGD platformos gerą patirtį.

Per trejus metus nuo Klaipėdos SGD terminalo veiklos pradžios buvo išplėtotą SGD infrastruktūra ir sukūrtas platus SGD veiklų spektras. Tikimasi, kad šios verslą ir mokslą vienijančios platformos įkūrimas leis judėti į priekį ir sutelkti pajėgas, toliau ieškant galimybių, kaip SGD kurą kuo plačiau panaudoti praktikoje ir padaryti prieinamą kuo platesniam vartotojų ratui. Platformos partneriai siekia skatinti SGD kaip naujo, švaresnio ir tylesnio kuro naudojimą transporto, pramonės bei kituose ūkio sektoriuose ir sukurti visų potencialių SGD rinkos dalyvių bendrą informacinę ir darbo platformą.

- **2017 m. pasiektas progresas regioninės dujų rinkos kūrime:**

- ✓ **įsteigta regioninė Baltijos šalių gamtinių dujų birža.** 2017 m. liepos 1 d. pradėjo veikti Baltijos šalių gamtinių dujų biržos UAB GET Baltic įsteigtos prekybos aikštelės Latvijoje bei Estijoje. UAB GET Baltic *de facto* tapo regionine dujų prekybos platforma;

- ✓ **sukurtas ir įgyvendintas netiesioginių tarpvalstybinių perdavimo pajėgumų paskirstymo per dujų biržą modelis.** Nuo 2017 m. liepos 1 d. Baltijos šalių gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriai AB „Amber Grid“ (Lietuva), „Connexus Baltic Grid“ AS (Latvija), „Elering“ AS (Estija) pradėjo naudoti netiesioginio pajėgumų paskirstymo modelį, kad efektyviau paskirstytų trumpalaikius gamtinių dujų perdavimo pajėgumus sujungimo taškuose tarp Baltijos šalių. Pajėgumų paskirstymas susietas su dujų prekyba gamtinių dujų biržoje UAB GET Baltic. Šis unikalus su regiono partneriais įgyvendintas projektas jau tapo geruoju pavyzdžiu kitose ES valstybėse.

- 2017 m. spalio 24 d. **įsigaliojo pakeista gamtinių dujų vartojimo pajėgumų nustatymo ir apmokestinimo tvarka**, t.y. patobulintas dujų vartojimo pajėgumų apmokestinimo modelis, leisiantis mažinti išlaidas dujų vartotojams, kurie gamtines dujas vartoja nereguliariai ar kaip rezervinį kurą. Skaičiuojama, kad vien tik už 2017 m. spalio 24–gruodžio 31 d. laikotarpį verslui, daugiausiai smulkioms ir vidutinėms pramonės įmonėms, šie pakeitimai leido sutaupyti apie 744 tūkst. eurų dėl mažesnės tiekimo saugumo dedamosios gamtinių dujų kainoje.

- **Diversifikuotas gamtinių dujų tiekimas už vieną mažiausių importo kainų ES:**

- ✓ Lietuva pateko į penketuką mažiausiai už gamtines dujas mokančių ES valstybių narių;
- ✓ į Lietuvą gamtinės dujos tiekios iš 5 skirtingų šaltinių (5 tiekėjai iš 5 valstybių ir 3 skirtingų kontinentų), 45 proc. Lietuvoje suvartotų gamtinių dujų patiekta per Klaipėdos SGD terminalą.

- **Skirtas finansavimas gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo sistemos modernizavimo projektams:**

✓ 2017 m. rugsėjo mėn. paskirtas finansavimas projektui „**Dujų perdavimo sistemos nuotolinės technologinių procesų kontrolės ir dujų apskaitos prietaisų duomenų surinkimo sistemos diegimas**“. Projektas finansuojamas iš 2014-2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 6 prioriteto „Darnaus transporto ir pagrindinių tinklų infrastruktūros plėtra“ įgyvendinimo 06.3.1-LVPA-V-104 priemonei „Gamtinių dujų perdavimo sistemos modernizavimas ir plėtra“ skirtų Europos regioninės plėtros fondo lėšų. Projektą įgyvendins AB „Amber Grid“;

✓ 2017 m. liepos mėn. pasirašytas energetikos ministro įsakymas, kuriuo **skiriamas finansavimas gamtinių dujų skirstomųjų tinklų modernizavimui**. Europos regioninės plėtros fondo lėšos bus panaudotos diegti pažangias technologijas, kurios užtikrins saugų, patikimą bei nepertraukiamą gamtinių dujų skirstymą vartotojams. Projektą vykdys elektros ir dujų skirstymo bendrovė AB „Energijos skirstymo operatorius“ (ESO), kuri atliks 14 gamtinių dujų skirstymo tinklų sužiedinimo projektų, kurių metu konkrečios dujotiekių atkarpos bus sujungiamos su esamu gamtinių dujų skirstomuoju tinklu, siekiant padidinti saugų, efektyvų bei patikimą gamtinių dujų skirstymą. Taip sujungti skirstymo tinklai sumažins gamtinių dujų nutraukimo atvejų skaičių, užtikrinant vartotojams dujų tiekimą iš kitos pusės. Tai leis padidinti gamtinių dujų skirstymo tinklo patikimumą ir saugumą 55 tūkst. ESO klientų.

Energetikos ministras

Žygimantas Vaičiūnas